

ÉTUDES ET RECHERCHES DE BYZANTINOLOGIE DANS LES ANNÉES 1991–1995

VASILE MERTICARIU

I. ARCHÉOLOGIE

GÉNÉRALITÉS

BARNEA, Ioan, *Sur les rapports avec Byzance du territoire situé au nord du Bas-Danube durant la période Anastase I^r — Justinien I^r (491–565)*, dans EBPB, II, 1991, pp. 47–57 + 1 carte.

CURTA, F., *Die Fibeln der Sammlung „V. Culică“*, dans *Dacia*, N. S., t. XXXVI, 1992, S. 37–97.

DAMIAN, S., *Despre un atelier pentru confectionat piese din plumb de la Păcuiul lui Soare* (Sur un atelier pour confectionner des objets en plomb de Păcuiul lui Soare), dans *Pontica*, t. XXV, 1994, p. 309–321. Avec rés. franc. — Considérations sur les pendentifs circulaires en plomb — sur leur origine et leur décor cruciforme — découverts dans la région du Bas-Danube, surtout dans le Nord-Est de la Bulgarie et le Sud de la Dobroudja. On suppose l'existence d'un atelier à Păcuiul lui Soare qui a produit des pendentifs circulaires en plomb, des bijoux (des croix, des bagues, des boucles d'oreille) et des accessoires vestimentaires.

DIACONU, Petre, *Două pandantine poliforme de bronz de la Păcuiul lui Soare* (Two multiformal pendentives of bronze from Păcuiul lui Soare), dans le volume *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos* (Culture and civilisation at Lower Danube), III–IV, Călărași, 1987, p. 113–114.

DIACONU, Petre, Notes sur la culture matérielle de Dobroudja (VIIe–Xe siècles), dans *Istros*, Muzeul Brăilei, V, 1987, p. 213–215. — L'auteur souligne quelques aspects de la tradition romaine tardive dans la culture matérielle du Bas-Danube, et surtout de la Dobroudja aux VIIe–Xe siècles.

RĂDULESCU, Adrian, Recherches archéologiques récentes dans le périmètre de la cité de Tomis, dans EBPB, II, 1991, pp. 23–45 (avec 15 fig. dans le texte).

SPINEI, Victor, *Moldova în secolele XI–XIV* (*La Moldavie aux XIe–XIVe s.*), Chișinău, 1994, 493 p. (Avec rés. franc. Édition beaucoup améliorée par rapport à l'édition parue en 1982).

TEODOR, Dan Gh., Éléments et influences byzantines dans la civilisation des VIe–VIIe siècles après J. Chr. au nord du Bas-Danube, dans EBPB, II, 1991, pp. 59–72 + 1 carte + 2 fig. dans le texte.

TEODOR, Dan Gh., Piese de vestimentație bizantine din secolele VI–VIII în spațiul carpato-dunăreano-pontic. A. Catarama cu placă fixă (Byzantinische Kleidungsgegenstände aus dem 6. bis ins 8. Jh. im Karpatisch – danubisch – pontischen Raum) *Arheologia Moldovei*, XIV, 1991, pp. 117–138.

TEODOR, Dan Gh., Fibule „digitate“ din secolele VI–VII în spațiul carpato-dunăreano-pontic (Des fibules digitées des VIe–VIIe siècles dans l'espace carpato-danubien-pontique), dans *Arheologia Moldovei*, XV, 1992, pp. 119–152 (p. 141–152 figures; pp. 139–141 résumé).

VASILIU, I., *Săpăturile de la Dinogetia (1982–1988)* (Les fouilles de Dinogetia), dans *Peuce*, X, 1991, 1, pp. 365–391. — Sept habitations et neuf fosses ménagères y ont été dégagées au Xe–XIIe siècles; elles sont semblables à celles déjà connues à Dinogetia par les fouilles antérieures. Dans l'habitation 184 on a

découvert des fragments de poterie émaillée d'importation. Dans d'autres habitations ont été mis au jour des objets en fer, outils et armes, pièces de harnachement et accessoires vestimentaires, des objets cultuels, des monnaies et vases en céramique.

ARCHÉOLOGIE CHRÉTIENNE

ADAMEŞTEANU-MĂNUCU, G., *Un mormânt din secolul al X-lea descoperit la Niculițel* (Un tombeau du Xe siècle découvert à Niculițel), dans *Peuce*, t. X, 1991, no. 1, pp. 361–364. Avec rés. franc. — Le tombeau a été découvert fortuitement en 1983, près de la basilique paléochrétienne; il est orienté ouest-est et protégé par une caisse en pierre. Près du bassin du squelette était déposé un bocal qui assure la datation du tombeau au Xe siècle.

BARNEA, Ion, *Considerații privind cele mai vechi monumente creștine de la Tomis* (Considérations sur les plus anciens monuments chrétiens de Tomis), dans *Pontica*, t. XXIV, 1991, pp. 269–275. — L'auteur fait une analyse minutieuse des inscriptions et objets d'art mineur découverts à Tomis. La conclusion: dans la Dobroudja et surtout à Tomis le christianisme s'était répandu dès les premiers siècles.

BAUMAN, H. V., *Cercetări recente la basilica paleocreștină din satul Niculițel (jud. Tulcea)* (Nouvelles fouilles dans la basilique paléochrétienne du village de Niculițel, dép. de Tulcea), dans *Peuce*, t. X, 1991, 1, pp. 121–125. Avec résumé en français. — Les résultats antérieurs concernant l'aménagement du martyrium et de la construction de la basilique à une date postérieure à l'année 379 ap. Chr., sont confirmés. La basilique superpose un habitat plus ancien formé dans l'aire de la nécropole romaine de haute époque.

BUCOVALĂ, M.; PASCA, C., *Cercetări în necropola romană de vest a Tomisului* (1992) (Recherches archéologiques dans la nécropole romaine à l'ouest de la ville de Tomis), dans *Pontica*, t. XXV, 1994; pp. 241–272. Avec rés. franc. On y a fouillé 47 tombeaux dont plusieurs chrétiens IVe–VIe s.

COVACEV, Z., *O nouă mărturie arheologică paleocreștină descoperită la Capidava* (Un nouveau témoignage archéologique paléochrétien découvert à Capidava), dans *Pontica*, t. XXV, 1994, pp. 343–347. — Fragment céramique de forme triangulaire sur lequel est représentée l'image gravée d'un cavalier en marche vers la gauche (représentation de St. Georges).

IONESCU, Pr. Ion, *Un valoros obiect de cult paleocreștin în Banat* (A valuable paleochristian cult object in Banat), in *ST*, XLIII, 1991, 5–6, p. 141 et suiv. (A vase for blessed water of byzantine tradition from the VI–V Centuries a.D. discovered at Periam).

IONIȚĂ, Ion, *Elemente creștine în practica riturilor de înmormântare din Moldova în secolele IV–V e.n.* (Christian elements in the practice of the rites in Moldavia in the centuries IV–V a.D.), in *TV*, the new series, III (LXIX) 1993, no 4–7, pp. 54–59. Republished in the volume: *Credință și cultură în Moldova. I. Trecut religios și devenire creștină* (Faith and culture in Moldavia. I. Religions past and Christian transformation), Editura Trinitas (Trinitas Publishing House), Iași, 1995, pp. 44–49 + 5 fig.

MAXIM-ALAIBA, R., *Un encolpion bizantin descoperit la Șuletea, județul Vaslui* (Un encolpion byzantin découvert à Suletea, dép. Vaslui), dans *Arheologia Moldovei*, XIII, 1990, pp. 161–164.

PILLINGER, R., *Ein frühchristliches Grab mit Psalmenzitaten in Mangalia/Kallatis (Rumänien). Die Schwarzmeerküste in der Spätantike und im frühen Mittelelter. Referate des dritten, vom 16. bis 19. Oktober 1990 durch die Antiquarische Abteilung der Balkan-Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften und das Bulgarische Forschungsinstitut in Österreich veranstalteten Symposions.* [Österr. Akad. der Wiss. Schriften der Balkan-Kommission. Antiquarische Abteilung, 18.] Wien, Verlag der Österr. Akad. der Wiss., 1992, 97–102. Mit Taf. 11–16.

POPESCU, Emilian, *Les antiquités paléochrétiennes d'Histria*, dans le vol. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 306–396.

PROTASE, D., *Une pièce paléochrétienne daco-romaine découverte à Palatca en Transylvanie, dans Thraco-Dacica*, X, 1989, pp. 229–233.

SPINEI, Victor, MAXIM-ALAIBA, R., *Tipuri rare de cruciulițe medievale* (Types rares de petites croix médiévales), dans *Archeologia Moldovei*, XIV, 1991, pp. 139–146. Sont présentées plusieurs petites croix anciennes-russes de tradition byzantine.

SPINEI, Victor, *Circulația unor piese de cult în regiunile românești nord-dunărene în secolele X–XVII* (La circulation de certaines pièces de culte dans les régions roumaines nord-danubiennes aux Xe–XVIIe siècles), dans *Arheologia Moldovei*, XV, 1992, pp. 153–175. Il s'agit des croix, de croix reliquaires, des encolpiens et des moules de croix.

SPINEI, Victor, *Piese de cult din regiunile carpato-dunărene în secolele X–XV* (Objets de culte des régions carpato-danubiennes aux Xe–XIe s.) dans TV nouvelle série, III (LXIX) 1993, 4–7, pp. 67–83. Republiée dans le vol. *Credință și cultură în Moldova. I. Trecut religios și dăinuire creștină*, Editura Trinitas, Iași, 1995, pp. 57–73 + 8 fig.

SIBIȘTEANU, L., *Pătrunderea creștinismului în Dacia* (The spread of Christianity in Dacia), in *Carpica*, XXIV, 1993, pp. 27–36.

TEICU, D., *Căldarea de cult paleocreștină de la Periam*, în *Thraco-Dacica*, IX, 1990, 153–156.

TEDOR, Dan Gh., *Creștinismul la est de Carpați de la origini și până în secolul al XIV-lea* (The Christendom at East of Carpathians, from the origins to the XIVth century), Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1991. Compte-rendus de Costel CHIRIAC, dans *Arheologia Moldovei*, XV, 1992, p. 214–215; Ioan MITREA, dans *Memoria Antiquitatis*, XVIII, 1992, pp. 339–341; Victor SPINEI, dans *Carpica*, vol XXIII–I, volum omagial Vasile Pârvan, Editura Fundației „Chemarea“, Iași, 1992, pp. 227–231.

TEODOR, Dan Gh., *Ateliere pentru prelucrat obiecte de cult creștin pe teritoriul Moldovei în secolele VI–VIII* (Ateliers pour confectionner des objets de cult chrétien sur le territoire de la Moldavie aux VIe–VIIIe ss.), dans TV, nouvelle série III, (LXIX) 1993, n°s 4–7, pp. 60–66. Republiée dans le vol. *Credință și cultură în Moldova. I. Trecut religios și dăinuirea creștină*. Editura Trinitas, Iași, 1995, pp. 50–56.

TEODOR, Dan Gh., *Centres artisans dans les régions extra-carpathiques aux VIe–XIe siècles*, dans *Actes du XIIe Congrès International des sciences préhistoriques et protohistoriques, Bratislava, 1–7 sept. 1991*, Bratislava, Inst. arch. de l'Acad. Slovaque des Sciences, 1993, pp. 232–237.

TEODOR, Dan Gh., *Creștinismul românesc la nordul Dunării de Jos în mileniul I d. Hr.* (Le christianisme roumain au Nord du Bas-Danube au premier millénaire ap. J. Chr.), dans le vol. *Istoria ca lectură a lumii*, Iași, 1994, pp. 85–92.

CÉRAMIQUE

DIACONU, Petre, *Din nou despre originea practicii mărcilor de olar* (De nouveau sur l'origine de la pratique des marques de potier), dans *Pontica*, t. XV, 1994, pp. 355–358. L'auteur considère que les signes imprimés sur le dos de certains vases des VIIIe–XIIe siècles (les soi-disant marques de potier) ont une signification magique religieuse. L'origine de la pratique de marquer le dos de certains vases à cette époque réside dans la tradition potière du Bas-Empire.

FORTIFICATIONS

MATEI, C., *Considerații privind raportul dintre Classis Flavia Moesica și fortificațiile limesului roman de la Dunărea e Jos (sec. I–VI)* (Considération sur les rapport entre la Classis Flavia Moesica et les fortifications du limes romain au Bas Danube [aux Ier–VIe siècles], dans *Pontica*, t. XXIV, 1991, pp. 143–158.

PAPUC, Gh., *Despre valurile transdobiogene* (Sur les remparts qui traversent la Dobroudja), dans *Pontica*, t. XXV, 1994, pp. 323–329. L'auteur publie les résultats des fouilles entreprises en 1987 sur les trois remparts qui traversent la Dobroudja entre Axiopolis et Tomis. Il conclut: les remparts ont été érigés par les Byzantins afin d'empêcher les invasion venues du Nord, mais sans abandonner le territoire jusqu'aux bouches du Danube.

II NUMISMATIQUE

BUTNARU, Viorel M., *Monedele romane post-aureliene în teritoriile carpato-dunărene-pontice (anii 275–491). III. Perioada 383–491* (Les monnaies post-auréliennes dans les territoires carpato-danubiens-pontiques [les années 275–491], III. La période 383–491), dans *Arheologia Moldovei*, XIV, 1991, p. 67–107.

CHIRIAC, C., *Despre tezaurele monetare bizantine din secolele VII–X de la est și sud de Carpați* (About the Byzantine Coinhoards of the 7th–10th Centuries from the East and South of the Carpathians), dans *Pontica*, XXIV, 1991, p. 373–378. The hoards contain bronze, silver and gold pieces issued by the emperors Heraclius, Constans II, Constantine IV and Constantine VII. Following the archaeological evidence and the literary sources, the author concludes that these hoards represent an evidence of the Proto-Bulgarian invasion towards Pannonia and the Lower Danube in the second half of the 7th century. An absence of the coin-hoards is to be observed between the reign of Constantine IV and Constantine VII. This period ends in the 10th century, when Tzimiskes appears in the proximity of the Lower Danube.

CUSTUREA, G., *Unele aspecte privind penetrația monedei bizantine în sec. VII–X* (Some Aspects Concerning the Penetration of Byzantine Coins in the 7th–10th Centuries) (fr. rés.), *Pontica*, XIX, 1986, 273–277 S.

CUSTUREA, G., *L'analyse de la circulation monétaire des Xe–XIe siècles en Dobroudja par des méthodes statistique*, dans XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 1991.

CUSTUREA, G., PAPASIMA, T., *Monede bizantine descoperite la Păcuiul lui Soare (Catalog)* (Monnaies byzantines découvertes à Păcuiul lui Soare [Catalogue], dans *Pontica*, t. XXV, 1994, pp. 363–380. Catalogue des découvertes monétaires dans la forteresse byzantine faites pendant les années 1970–1987: 13 monnaies échelonnées entre les règnes d'Anastase Ier et Maurice Tibère et 621 pièces des Xe–XIe siècles de Tzimiskes à Alexius Ier Comnène.

DĂNOIU, I., *Împărații Bizanțului și monedele lor* (Les Empereurs de Byzance et leurs monnaies), Bucarest. Editura Museion, 1993, 130 p. Avec 64 pl. er rés. angl., pp. 128–129. — Synthèse sur l'évolution politique, économique et artistique du monnayage byzantin. L'auteur explique curieusement la concavité des monnaies tardives par l'influence de l'architecture des églises.

DUNCAN, G. L., *Coin circulation in the Balkans and Danubian Provinces of the Roman Empire, AD 294–578*. [Royal Numismatic Society, Special Publication, 26.], London, 1993, 208 p. Avec 5 cartes.

ILIESCU, Octavian, *Ducații de cruceadă ai lui Mircea cel Bătrân* (Les ducats de croisade de Mircea l'Ancien), dans le vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. V–VII. Muzeul Dunării de Jos. Călărași, 1988–1989, pp. 179–188. Par l'iconographie de ces remarquable émissions, Mircea a voulu proclamer son attachement très ferme à la croisade antiottomane, qui a été le but suprême de tout son règne. Selon l'auteur ces émissions datent des années 1397–1400 —.

ILIESCU, Octavian, *Les armoiries de la ville d'Asprokastro et leur origine byzantine*, dans ÉBPP, II, 1991, pp. 151–164 + 10 fig. dans le texte. Influence des types monétaires des Paléologues et non des types génois sur les monnaies de la ville de Cetatea Albă, début XVe s..

ILIESCU, Octavian, ȚARĂLUNGĂ, Paul, *Un tezaur la sfârșitul secolului al XIII-lea descoperit la Präjeni (județul Bacău)* (Un trésor des monnaies de la fin du XIIIe siècle, découvert à Präjești, dép. de Bacău), dans *Carpica*, X–XIII, 1992, 2, pp. 247–258. Hyperpers de Jean Vatatzès, un hyperpère latin, 44 exemplaires de dirhèmes d'argent frappés par des khans de la Horde d'Or dans la seconde moitié du XIIIe siècle; 8 exemplaires d'imitations des dirhèmes de la Horde d'Or.

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, Gheorghe, *O monedă bizantină de la Trebizonta descoperită în Dobrogea* (Une monnaie byzantine de Trébizonde découverte en Dobroudja), dans *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 399–402. La monnaie a été découverte à l'occasion des fouilles archéologiques dans la localité nord-dobroudjéenne Nufără, dép. de Tulcea, Elle est datée dans l'intervalle 1081–1089 au temps de règne d'Alexios I Comnène.

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, Gheorghe, *Circulația monetară la Nufără în secolele X–XIV* (La circulation des monnaies à Nufără aux Xe–XIVe siècles), dans *Peuce*, X, 1991, 1, pp. 497–554. Avec 2 cartes et ill. Id. vol. II, pp. 399–417. — Publications de 670 bronzes de Basile II à Alexis Ier et de 3 pièces tatares de Nogai, trouvées sur ce site. Tableaux récapitulatifs comparant la composition des trouvailles (y compris pour les variantes des folles anonymes A2) avec celles d'autres sites voisins (Isaccea, Păcuiul lui Soare), ou du département de Tulcea.

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, Gheorghe, *Cronica descoperirilor monetare din Nordul Dobrogei* (Chronique des découvertes des monnaies du nord de la Dobroudja), dans *Peuce*, X, 1991, 1, pp. 575–587. Avec ill. partielle. Id. vol. 2, pp. 431–432. Publication de 135 pièces, bronzes byzantins en majorité de Basil II à Manuel Ier et de quelques pièces serbes, bulgares, ou de la Horde d'Or.

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, Gheorghe, *Cronica descoperirilor monetare din Nordul Dobrogei (IV)* (La chronique des découvertes monétaires au Nord de la Dobroudja [IV], dans *Pontica*, t. XXV, 1994, pp. 399–417. Des monnaies des Xe–XIe siècles trouvées dans plusieurs localités de la Dobroudja du Nord.

ÖBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, Ernest, *Câteva observații asupra structurii și datării unor tezaure bizantine păstrate în colecția Muzeului Național de Istorie a României* (Quelques observations concernant la structure et la datation de certains trésors byzantins de la collection du Musée National de la Roumanie), dans *Cercetări numismatice* [Muzeul Național de Istorie], VI, 1990, pp. 76–84.

ÖBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, Ernest, PĂPUȘOI, Eugenia, *Numismatic and Historical Remarks on the Byzantine Coin Hoards from the 12th Century at the Lower Danube*, RESEE, t. XXX, 1992, pp. 41–60. Avec 1 carte. Reprise de l'inventaire des trouvailles avec mise à jour des attributions et commentaires. On remarque la prédominance des émissions de Constantinople, Thessalonique et Philippopolis (Andrinople?).

ÖBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, Ernest, PĂPUȘOI, Eugenia, *Descoperiri de monede bizantine în jurul Bârladului* (Découvertes de monnaies byzantines autour de Bârlad), dans *Carpica*, XIII, 1992, pp. 223–246. Il s'agit de quarante monnaies à partir d'Anastase Ier jusqu'à l'Empire latin de Constantinople.

ÖBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, Ernest, PĂPUȘOI, Eugenia, *Monede bizantine din Colecția „Vasile Pârvan“ din Bârlad* (Monnaies byzantines de la collection du Musée „Vasile Pârvan“ de Bârlad), dans *Carpica*, XXIII, 1992, pp. 223–246. Un lot de 40 monnaies byzantines à partir d'Anastase Ier jusqu'à Alexios III. Il y a aussi des imitations bulgares et latines. Les monnaies font partie d'un trésor qui a été enfoui dans le deuxième quart du XIIIe siècle.

OCHEȘANU, R., *Două monede inedite de la Leon I* (Deux monnaies inédites de Leon Ier), dans le vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de jos*, vol. III–IV, Muzeul județului Călărași, Călărași, 1987, pp. 169–171.

OCHEȘANU, R., VERTAN, A., *Monede de aur și argint din secolele IV–V descoperite în Dobrogea* (Monnaies d'or et d'argent aux IVe–Ve siècles découvertes en Dobroudja), dans le vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. III–IV, Muzeul județului Călărași, Călărași, 1987, pp. 161–168.

OCHEȘANU, R., VERTAN, A., *Monede de aur și argint din secolele IV–V descoperite în Dobrogea* (Monnaies d'or et d'argent des IVe–Ve siècles découvertes en Dobroudja), dans le vol. *Cultură și civilizație*

la Dunărea de Jos, vol. V–VII, Muzeul județului Călărași, Călărași, 1989–1989, pp. 167–173. Les auteurs analysent le trésor de siliques publié par A. Missong dans *Wiener Numis. Monatshefte*, 1868, et avancent l'hypothèse selon laquelle les monnaies auraient appartenu à un officier des troupes du limes danubien.

OCHEȘANU, Radu, *Tezaurul de nummii constantinieni de la Arrubium (1908), Contribuții la cunoașterea circulației monetare în Scythia Minor între anii 318–324* (Le dépôt de nummi constantiniens d'Arrubium (1908). Contributions à l'étude de la circulation monétaire en Scythie Mineure entre les années 318–324), dans *Peuce*, X, 1991, pp. 417–455 (rés. fr.). Avec ill. Id. vol. 2, p. 383–387. Comparaison de ce dépôt enfoui vers 324–325, à l'époque des incursions des Goths aux autres trésors contemporains.

OPAȚ, C., *Descoperirile monetare în fortificațiile de la Independența, județul Tulcea* (Découvertes monétaires de la fortification d'Independența, dép. de Tulcea), dans *Peuce*, X, 1991, pp. 457–483 (rés. fr.). Sans ill. Publication par couches stratigraphiques et commentaire des découvertes des IVe–VIIe s. (Jusqu'à Heraclius, 613/614) faites au cours des fouilles.

PAPASIMA, Tudor, *Monede bizantine din câteva colecții particulare* (Monnaies byzantines de quelques collections privées), dans *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 395–397. L'auteur présente 10 monnaies byzantines, 9 en bronze et une en argent, trouvées probablement en Dobroudja et conservées à présent dans des collections privées de la ville de Medgidia. Les monnaies appartiennent aux règne d'Anastase Ier, Justinien Ier et Jean Tzimiskes.

POENARU BORDEA, Gheorghe, MITREA, Bucur, *Découvertes monétaires en Roumanie*, 1989 (XXXIII), dans *Dacia*, N.S., t. XXXIV, 1990, pp. 299–316.

POENARU BORDEA, Gheorghe, OCHEȘANU, R., SMARANDA, A., DIACONU, A., *Un tezaur de monede din bronz din vremea împăratului Constantin cel Mare la Tomis* (A treasure of bronze coins at Tomis from the time of Emperor Constantine the Great), dans *Pontica*, XXIII, 1990, pp. 267–275.

POENARU BORDEA, Gheorghe, OCHEȘANU, R., *Tezaurul de monede târziu descoperit la Beștepe* (The treasure of late coins discovered at Beștepe), dans *Pontica*, XXIII, 1990, pp. 277–314.

POENARU BORDEA, Gheorghe, OCHEȘANU, R., *Câteva depozite monetare din Scythia Minor depuse ca ofrande funerare (secbolele III–V d. Chr)* (Quelques dépôts monétaires de Scythie Mineure déposés comme offrandes funéraires), dans *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 347–371. Les auteurs publient cinq dépôts monétaires découverts en Dobroudja, qui se conservent à l'Institut d'archéologie de Bucarest et au Musée d'histoire nationale et d'archéologie de Constantza. La grande majorité des monnaies est datée aux IIe–IIIe siècles, mais il y a aussi quelques-unes des IVe et Ve siècles (émises entre les années 348–378 et au temps de Léon 457–474).

POENARU BORDEA, Gheorghe, OCHEȘANU, R., *La circulation monétaire à Tomis aux IVe–Ve siècles*, dans *XI^{er} Congrès International de Numismatique*, Bruxelles, 1991.

POENARU BORDEA, Gheorghe, *Fortificația și așezarea romană târzie de la Babadag-Topraichioi. VIII. Monedele*, dans *Peuce*, X, 1991, p. 271–318. (rés. all. 350–353). La découverte de 750 monnaies isolées ou appartenant aux trésors au cours des fouilles 1978–1982 dans cette fortification protobyzantine de la Dobroudja. La majeure partie date du IVe siècle et provient de Constantinople et des ateliers orientaux.

POENARU BORDEA, Gheorghe, LUNGU, V., *Câteva monede romane descoperite la Mahmudia și Independența* (Quelques monnaies romaines découvertes à Mahmudia et à Independența), dans *Peuce*, X, 1991, 1, pp. 411–415. Avec rés. franc. La plupart des monnaies s'échelonne de Maximien Hercule jusqu'aux années 408–423.

POENARU BORDEA, Gheorghe, MITREA, Bucur, *Découvertes monétaires en Roumanie 1990 (XXXIV)*, dans *Dacia*, N.S., t. XXXV, 1991, pp. 215–228.

POENARU BORDEA, Gheorghe, NICOLAE, E., *Minimi din tezaurul descoperit la Constanța în cartierul Anadolchioi* (Minimi du trésor découvert à Constanța dans le quartier Anadolchioi), dans *BSNR*, 80–85, 1986–1991, nr. 134–139. p. 101–115. 252 monnaies des IVe–VIe siècles d'un trésor découvert en 1929.

POENARU BORDEA, Gheorghe, OCHEŞANU, Radu, *Monedele de aur romane și bizantine din colecția Maria și dr. George Severeanu* (Monnaies en or romaines et byzantines de la Collection Maria et dr. George Severeanu), dans *Peuce*, X, 1991, 1, pp. 485–495. Les aurei, solidi et tremisses du Bas-Empire sont nombreux (22 exemplaires de Dioclétien à Leon Ier, 25 exemplaires d'Anastase Ier à Constans II, 10 exemplaires de Constantin VII et Roman II à Andronic II et Michel Ier). Il y a aussi deux monnaies de Jean III Vatatzes. Sont signalées des monnaies qu'on n'a pas retrouvées dans les catalogues classiques.

PREDA, C., *Descoperiri inedite de monede antice și bizantine* (Découvertes inédites de monnaies antiques et byzantines), dans *BSNR*, 80–85, 1986–1991, nr. 134–139, p. 289–297.

SÂMPETRU M., NICOLAE, E., *Dépôt monétaire de l'époque constantinienne de Tropaeum*. Dans *Studies on Settlement Life in Ancient Thrace. Proceedings of the Third International Symposium „Cabyle“ 17–21 May 1993 (Jambol 1994)*, pp. 363–366.

VERTAN, A., CUSTUREA, G., *Descoperiri monetare în Dobrogea (IX)* (Découvertes monétaires en Dobroudja [IX]), dans *Pontica*, t. XXV, 1994, pp. 381–398. Monnaies de Valens jusqu'à Alexius Ier Comnène.

III. SIGILLOGRAPHIE

BARNEA, Ion, *Sigiliu bizantine inedite din Dobrogea (III)*, dans *Pontica*, XXIII, 1990, p. 315–334.

BARNEA, Ion, *Unediente byzantinische Bleisiegel aus Tomis-Constanța*, dans *Pontica*, XXV, 1994, 281–296.

DIACONU, Petre, *Un alt sigiliu al lui Constantin VII și Zoe descoperit la Durostorūm* (Un autre sceau de Constantin VII et Zoe découvert à Durostorum), dans le vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. V–VII, Muzeul Dunării de Jos, Călărași, 1992, pp. 175–177. Le sceau est datée des années 914–919.

DIACONU, Petre, *Un alt sigiliu al lui Constantin Theodorokanos* (Un autre sceau de Constantin Théodorokanos), dans *Pontica*, t. XXV, 1994, pp. 359–361. Théodorokanos a été commandant militaire du thème de Paradounavon (Paristrion) pendant la deuxième moitié du XIe siècle; avec Xiphias, il a reconquis en l'an 1000 les villes Preslave la Grande, Preslave la Petite et Pliska.

DIACONU, Petre, *Un alt sigiliu al lui Mihail, fiul lui Anastasie conducătorul Paristrionului?* (Sceau de Michel, fils d'Anastase, commandant de Paristrion?), dans *Istros*, VI, 1992, pp. 326–327. L'auteur adopte la datation de I. Barnea (SCIV, t. XXXVII, 1986, p. 269–270, fig. 1/2) c'est à dire des années 1046–1048, contre Iv. Iordanov et V. Tăpkova-Zaimova.

DIACONU, Petre, *Un autre sceau de Léon Nikerîtes*, dans *Dacia*, N.S., t. XXXVI, 1992, p. 181–182. Le sceau provient de Păciul lui Soare et permet d'établir le *cursus honorum* de Léon Nikéridès: 1. vestarque, 2. anthypatos et stratège de Péloponèse, 3. proédre, 4. protoproédre et anagrapheus du Péloponèse, 5. duc de Paradounavon etc..

IV. ÉPIGRAPHIE

BALINT, C., *Nagyszentmiklósi kincs* (Lé tresor de Nagyszentmiklós). Korai magyar történeti lexikon (9.–14. század). Fözserkesztő G. Kristo. (Lexikon der älteren ungarischen Geschichte [9.–14. Jh]. Chefredakteur G. Kristo, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1994, p. 478–479).

NĂSTUREL, P. S., *De la o inscripție creștină la pătimirea sfântului Teogene* (D'une inscription chrétienne de Tomis à la passion du saint Théogène), dans *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 283–286. L'auteur reprend l'analyse de l'inscription de Tomis, incluse par E. Popescu dans le volume *Inscription grecques et latines des IVe–XIIIe siècles trouvées en Roumanie*, Bucarest, 1976, no. 22 et propose la lecture suivante: Martyres Hristou kai episkopoi Tomeos (Skytias) entauta keintai. P.S. Năsturel croit que Saint Théogène ne doit pas être inclus parmi les martyrs de Tomis, le lieu de son martyre étant la ville de Cyzique.

POPESCU, Emilian, *Christliche Märtyrer in den griechischen Inschriften Kleinskythiens (Dobrodscha)*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 107–111.

POPESCU, Emilian, *Quelques considérations sur la langue des inscriptions chrétiennes des IVe–VIe siècles en Scythie Mineure*, dans le vol. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 283–293.

POPESCU, Emilian, *Traits caractéristiques de l'épigraphie dans les régions du Bas-Danube aux IVe–VIe siècles*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 294–305.

V. ECCLÉSIOLOGIE, ETAT ET ÉGLISE

IONIȚĂ, Viorel, *Origini și implicațiile Ortodoxiei în istoria poporului român* (The origins and implications of Orthodoxy in the history of the Romanian nation), in *TV, the new series*, II (LXVIII) 1992, 1–3, 3–18.

POPESCU, Emilian, *Biserica și naționalitatea în Orientul ortodox (bizantin) în secolele IV–XV* (Église et nationalité dans l'Orient orthodoxe (byzantin) aux IVe–XVe siècles), dans *ST* (XLII) 1990, nr. 5–6, pp. 67–76.

HISTOIRE DE L'ÉGLISE

RĂMUREANU, I.; ȘESAN, M.; BODOGAE, T., *Istoria Bisericească Universală pentru Institutele Teologice* (Histoire de l'Église Universelle pour les Instituts Théologiques). Vol. II (1054–1982). Bucarest, 1993, 606 p.

DIACONU, Petre, *Qui fut Michel le poiménarque de Russie?*, dans *Dacia*, N.S., XXXVI, 1992, p. 182–185. L'auteur identifie Michel de Russie avec l'évêque Michel de Juriev, et non avec Michel, le métropolite de Kiev (Russie) des années 1130–1145. Ce Michel de Juriev aurait été vicaire du métropolite de Russie et aurait envoyé la lettre à Dinogetia (à un évêque, prêtre ou laïque) soit au cours des années 1118–1121/1123, soit pendant les premières années du XIIIe siècle.

HISTOIRE DE L'ÉGLISE ROUMAINE

BARNEA, Ion, *Les commencements et l'évolution du christianisme chez la population daco-romaine de l'est des Carpates*, dans *Thraco-Dacica*, X, 1989, pp. 165–171.

MUNTEANU, Vasile V., *Contribuții la istoria Banatului*, (Contributions to the history of Banat), Timișoara, Editura Mitropoliei Banatului, 1990, 288 p.

PĂCURARIU, Mircea, *Inceputurile vieții creștine pe teritoriul României de azi* (Les débuts de la vie chrétienne sur le territoire de la Roumanie d'aujourd'hui), dans BOR, CVIII, 1990, 1-2, pp. 63-89.

POPESCU, Emilian, *Creștinismul la români. Rădăcinile lui răsăritene* (The Christendom and the Romanians, Its Oriental roots), in BOR, CIX, 1991, pp. 4-6, pp. 100-103.

POPESCU, Emilian, *Le christianisme dans le diocèse de Buzău jusqu'au VIIe siècle*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 157-177.

POPESCU, Emilian, *Le christianisme sur le territoire de la Roumanie au temps de l'évangélisation des Russes*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 407-420.

POPESCU, Emilian, *Compléments et rectification à l'histoire de l'église de Moldavie à la première moitié du XVe siècle*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 455-480.

SIBIȘTEANU, L., *Pătrunderea creștinismului în Dacia* (The penetration of Christianity in Dacia), dans Carpica, XXIV, 1993, pp. 27-36.

SITUATION MATÉRIELLE DE L'ÉGLISE

BELDICEANU, Nicolae; NĂSTUREL, Petre ř., *Biens du monastère Saint-Sophie de Trébizonde dans plusieurs bandons du pays à la charnière de la conquête (1461)*, dans Byz., LX, 1990, S. 25-89.

POPESCU, Emilian, *Despre starea materială a bisericilor din Scythia Minor (Dobrogea) în epoca proto-bizantină (secbolele IV-VI)* (Les ressources des églises de la Scythie Mineure (Dobroudja) à l'époque proto-byzantine (IVe-VIe siècles), dans S.T., the new series, II (XLII), 1990, no. 3, p. 79-84. Version française: dans le vol. *L'hostie et le denier. Les finances ecclésiastiques du haut Moyen-Âge à l'époque moderne*, Genève, 1991, p. 55-62, sous le titre; *Les ressources des églises de la Scythie Mineure (Dobroudja) à l'époque protobyzantine (IVe-VIe siècles)*, et republié dans le vol. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 254-263.

RELATIONS ECCLÉSIASTIQUES

CĂLINOIU, C., *Creștinarea rușilor în contextul relațiilor bizantino-slave din secolele IX-X* (La conversion des Russes dans le contexte des relations byzantino-slaves aux IX-X siècles), dans TV, the new series, II (LXVIII), 1992, nr. 11-12, p. 75-105.

JIVI, Aurel, *Relațiile patriarhului Ciril Lucaris cu protestanții transilvăneni* (Les relations du patriarche Cyrille Loucaris avec les protestants de Transylvanie), dans RT, the new series, II (LXXIV), 1992, no. 3, p. 17-27.

POPESCU, Emilian, *Câteva date privind relațiile dintre Biserica Dobrogei și a Moldovei cu Biserica Rusă în secolele XII-XIV* (Several data regarding the relations between the Churches of Dobroudja and Moldavia with the Church of Russia in the centuries XII-XIV, in ST, XLIII, 1991, 3, 106-114. Republished in the vol. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, p. 439-444: *Quelques données sur les relations de l'Église de Dobroudja et de Moldavie avec l'Église russe aux XIIe-XIVe siècles*.

POPESCU, Emilian, *Basilica și sinagoga în sud-estul european în epoca proto-bizantină (sec. IV-VI)*. Basilique et synagogue dans les sud-est de l'Europe à l'époque protobyzantine (IVe-VIe siècles), dans ST, XLII, 1990, 4, pp. 59-71.

POPESCU, Emilian, *Quelques considérations sur le rôle des évêchés de la Dobroudja (Scythie Mineure) dans la vie religieuse de la Moldavie des IVe-XIVe siècles*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 439-445.

TEOTEOI, Tudor, *O misiune a Patriarhiei ecumenice la Bucureşti în vremea domniei lui Vlad Vintilă din Slatina* (Une mission du Patriarcat oecuménique à Bucarest au temp du voïvode Vlad Vintilă de Slatina), dans *Revista Istoriciă*, 5, 1–2, 1994, p. 27–44. Sur la base d'une source publiée pour la première fois en 1987 par D. R. Reinsch, *Die Macht des Gesetzbuches. Eine Mission des Megas Rhetor Karmalikes in der Walachei*, in „*Rechtshistor. Journ.*“ 6 (1987), 307–323, on traite sur une mission envoyée par le Patriarcat oecuménique le 6 janv, 1534 pour amener la Valachie sous le contrôle de la Grande Église, contrôle perdu dans les circonstances troubles du XVe siècle, après la chute de Byzance.

MISSIONS

BARNES, I. D., *The Consecration of Ulfila*, dans *Journal of Theological Studies*, XLI, 1990, pp. 541–545.

LUNGU, V., *Misionarismul și începutul creștinismului în Scythia Minor* (La mission et les débuts du christianisme en Scythie Mineure), in *Pontica*, XXV, 1994, p. 296–307.

POPESCU, Emilian, *Bizanțul și creștinarea Europei de sud-est și est*, ST, XLIII, 1991, 1, 86–103, républiée sous le titre: *Byzanz und die Christianisierung Sudöst-und Östeuropas* dans le vol. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, 57–735.

POPESCU, Emilian, *Sfântul Ioan Hrisostomul și misiunea creștină în Crimeea și la Dunărea de Jos*, dans TV, S.N., an II (LXVIII), 11–12, p. 15–27. Republié dans le vol. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 187–199. *Der heilige Johannes Chrysostomus und die christliche Mission auf der Krim und an der unteren Donau*.

STAHL, P. H., *L'installation des fidèles dans l'Église*, dans *RESEE*, t. XXXI, 1993, no. 1–2, pp. 145–159.

MONACHISME SOURCES

Avva AMMONA, *Cuvinte Filocalice* (Philocalical words); traducere din limba greacă de Ieromonahul (translation from Greek by Hieromonk) Ștefan Nuțescu, in the volume *Cuvioșii Părinți Egipteni* (Egyptian Fathers), in the series: „*Comorile Pustiei*“ (Treasure of the Desert), n° 3, Editura Anastasia, Bucureşti, 1995, pp. 73–126.

Avva FILIMON, *Despre Avva Filimon, Cuvânt foarte folositor*. Traducere (About Avva Filimon, Very useful word), introducere și note (Translation, foreword and notes by) de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae in *Filocalia*, vol. IV, ediția a II-a, Editura Harisma, Bucureşti, 1994, pp. 179–199.

FILOTEI SINAITUL, *Capete despre trezvie* (Filotheos of Sinai, Chapter on vigilence). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by) Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae in *Filocalia*, vol. IV, ediția a II-a. Editura Harisma, Bucureşti, 1994, pp. 111–135.

ILIE ECDICUL, *Culegere din sentințele înțeleptilor* (Elias Ekdikos, Collection from the sayings of the wises). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by) Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae in *Filocalia*, vol. IV, ediția a II-a, Bucureşti, 1994, pp. 297–344.

IOAN CARPATUL, *Una sută capete de mângâiere; Cuvânt ascetic* Translation, foreword and notes by Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae in *Filocalia*, vol. IV, ediția a II-a, Bucureşti, 1994, pp. 137–177.

Avva IOAN COLOV, *Viața, învățărurile și minunile Cuviosului Paisie cel Mare* (Avva John Colov, The Life and miracles of St. Paisios the Great). Traducere din limba greacă de (translation from Greek by)

Prof. Florian Stroe, in the volume *Cuviosi Părinti egipteni* (Egyptian Fathers), Colecția „Comorile Pustiei“ (Series Treasures of the Desert), no. 3, Editura Anastasia, București, 1995, pp. 13–69,

Sfântul IOAN DAMASCHIN, *Cuvântul de susțit folositor* (St. John of Damascus, A word for the soul). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by) Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae in *Filocalia*, vol. IV, ediția a II-a, București, 1994, pp. 200–214.

IOAN MOSHU, *Limonairiu sau Livada duhovnicească* (John Moschos, Lemonarius or the Spiritual Orchard), traducere și comentarii de (translation and commentaries by) Pr. Prof. Dr. Teodor Bogdăne and Dumitru Fecioru, în colecția „Izvoare duhovnicești“ (in Series Spiritual Sources), Alba Iulia, 1991, 222 p. + XIV p. Anexe.

Sfântul IOAN SCĂRARUL, *Scara* (St. John Climacus, The ladder). Traducerea, introducere și note de (Translation, foreword and notes by) Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (Publishing House of the Biblical Institute of the Romanian Orthodox Church, Bucharest, 1992, 464 p.

Sfântul IOAN SCĂRARUL, *Scara Raiului, precedată de Viața pe scurt a lui Ioan Scolasticul și urmată de Cuvântul către Păstor* (St. John Climacus, The Heaven Ladder preceded by the Life of John the Scholar and followed by the Word to the Shepherd). Traducere, introducere și note de Mitropolit (Translation, foreword and notes by Metropolitan) Nicolae Corneanu, Editura (Publishing House) „Amarcord“, Colecția (Series) „Cum Patribus“ îngrijită de (edited by) Claudiu T. Arieșan, Timișoara, 1994, 562 p.

ISIHIE SINAITUL, *Cuvânt despre trezvie și virtute* (Hesychios of Synai, Word about vigilence and virtue). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by Fr.) Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, in Filocalia, vol. IV, Ediția a II-a. Editura Harisma, București, 1994, pp. 52–110.

Sfântul MACARIE EGIPEANUL, *Omilia duhovnicești* (St. Macarios of Egypt, Spiritual sermons). Traducere din limba greacă de Pr. (Translations from Greek by Fr.) Prof. Dr. Constantin Cornițescu. Introducere, indici și note de (Foreword, index and notes by) Prof. Dr. Nicolae Chițescu. Colecția „Părinti și Scriitori Bisericești“ (Series Fathers and writers of the Church), no. 34, București, 1992, 404 p.

MATERICUL, *Adunare de cuvinte folosite pentru maici* (Matericos. Collection of useful words for nuns), tipărite pentru prima oară în limba română (edited for the first time in Romanian), cu o prefată de (with a foreword by) Virgil Cândea și cu un prolog de (and an introduction by) Eufrasia Poiană, stareță Sfintei Mănăstiri Dealu (the superior nun of Dealu Monastery). Colecția „Comorile Pustiei“ (Series Treasures of the Desert), no. 4, Anastasia Publishing House, București, 1995, 222 p.

NICODIM AGHIORITUL, *Deprinderi duhovnicești* (Nicodemos from Mount Athos, Spiritual habitudes). Colecția „Izvoare duhovnicești“ (Series Spiritual Sources), no. 6, Editura Episcopiei Ortodoxe Alba Iulia (Publishing House of the Orthodox Diocese of Alba Iulia), 1995, 527 p.

Cuviosul PAISIE AGHIORITUL, *Pateric athonit* (St. Paisios from Mount Athos, The Sayings of the Fathers of Mount Athos), însoțit de prefată I.P.S. Serafim, Mitropolit al Germaniei, Europei Centrale și de Nord (foreword by H. E. Serafim, Metropolitan of Germany and Central and North Europe). Traducere de (Translation by) Prof. Florian Stroe, în colecția „Comorile Pustiei“ (in Series Treasures of the Desert, no. 1. Anastasia Publishing House, București, 1995, 198 p.

PATERICUL (The sayings of the Desert Fathers). Colecția „Izvoarele duhovnicești“ (Series: Spiritual Sources), I, Alba Iulia, 1990, pp. 446. Recenzie de (Book review by Pr. Anton Frunză, în TV, new series, I (LXVII), 1991, 1–3, pp. 144–145.

PATERICUL LAVREI PECERSKA (The sayings of the Fathers from Pecerska Convent), cu o prefată de arhimandrit (with a foreword by Archimandrite) Paulin Lecca. Traducere din limba rusă de (Translation by Fr.) Părintele Gheorghe Roșca, îngrijită de (edited by) Monica Dumitrescu. Colecția „Comorile Pustiei“ (Series Treasures of the Desert), no. 7. Anastasia Publishing House, București, 1995, 250 p.

(PETRU DAMASCHIN). *Din dumnezeieștile învățături ale Cuviosului părintelui nostru Petru Damaschin* (Peter of Damascus, Extract from the divine teachings of our Holy Father Peter of Damascus). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by Fr.) Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, in *Filocalia*,

vol. V, Ediția a II-a (Second Edition), îngrijită de (edited by Fr.) Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu. Corecțura textului grec de (Correction of Greek texts by Fr.) Pr. prof. Dr. Ștefan Alexe, Harisma Publishing House, București, 1995, pp. 5–278.

(SIMEON METAFRASTUL) (Simeon Metaphrastos). *Parafrază în 150 de capete a Sfântului Simeon Metafrastul la cele 50 de cuvinte ale Sfântului Macarie Egipceanul* (Paraphrase in 150 chapters of St. Simeon Metaphrastos to the 50 Sermons of St. Macarios of Egypt). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by Fr.) Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, in *Filocalia*, vol. V, Ediția a II-a (Second Edition), îngrijită de (edited by Fr.) Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu. Harisma Publishing House, București, 1995, pp. 280–442.

Sfântul SIMEON NOUL TEOLOG. *Catehizeze către monahi* (St. Simeon the New Theologian, Cathechesis for the monks). Traducere din limba greacă și selecție de Monahia (Translation from Greek and selected by Sister) Teodosia Lațcu. Prefață de Arhim. (Foreword by Archimandrite) Vartolomeu Androni. Colecția „Comorile Pustii“ (Series Treasures of the Desert), no. 6, Anastasia Publishing House, București, 1995, 171 p.

TALASIE LIBIANUL, *Despre dragoste, înfrâncare și petrecerea după minte* (Talasios of Lybia, About love, ascetics and the rational life). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by Fr.) Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, in *Filocalia*, vol. IV, Ediția a II-a (Second Edition), îngrijită de (edited by Fr.) Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu. Corecțura textului grec de (Correction of Greek texts by Fr.) Pr. prof. Dr. Ștefan Alexe, Harisma Publishing House, București, 1994, pp. 13–50

TEODOR AL EDESEI, *Una sută capete. Cuvânt despre contemplație* (Theodoros of Edessa, One hundred chapters. Sermon on contemplation). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by Fr.) Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, in *Filocalia*, vol. IV, Ediția a II-a (Second Edition), București, 1994, pp. 215–165.

Sfântul TEDODOR STUDITUL, *Cuvintele Sfântului...* (The sermons of Saint Theodoros of Studios). Ediție îngrijită de (Edited by) Petru Pleșa. Colecția „Izvoare duhovnicești“ (Series Spiritual Sources), no. 5, Editura Episcopiei Ortodoxe Alba Iulia (Publishing House of the Orthodox Diocese of Alba Iulia), 1994, 303 p.

TEOGNOST, *Despre făptuire, contemplație și preoție* (Teognost, About action, contemplation and priesthood). Traducere, introducere și note de (Translation, foreword and notes by Fr.) Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae, in *Filocalia*, vol. IV, Ediția a II-a (Second Edition), București, 1994, pp. 266–296.

Starețul VARSANUFIE. *Învățărurile Starețului Varsanufie către monahi, precedate de învățărurile aceluiași către Nicon* (The teachings of the Abbot Varsanufie to the monks, preceded by the teachings of the same to Nicon). Traducere din limba greacă de Ieromonahul (Translated from Greek by Hieromonk) Ștefan Nuțescu, schitul Lacu-Athos (Sketis Lacu-Mount Athos). În Colecția „Comorile Pustiei“ alcătuită la inițiativa unor monahi români de la schitul Lacu-Sfântul Munte Athos (Series Treasures of the Desert, founded by the initiative of some Romanian monks from the skete Lacu-Mount Athos), îngrijită de (Edited by) Ignatie monahul, no. 1, Anastasia Publishing House, București, 1994, 121 p.

Avva ZOSIMA, *Capete de înțelepciune* (Când ești nedreptățit) (Avva Zosimos) Chapters of wisdom, traducerea din limba greacă de (translated from Greek by) Ierom. Ștefan Nuțescu, Colecția „Comorile Pustiei“ (Series Treasures of the Desert), no. 3, Anastasia Publishing House, București, 1995, pp. 127–155.

MONACHISME ÉTUDES

BĂBUŞ, Grigorie, *Norme de organizare a monahismului în novelele 5 și 133 ale împăratului Justinian* (Normes d'organisation du monachisme dans les novelles 5 et 133 de l'empereur Justinien), dans ST, XLII, 1990, pp. 88–111.

GHERGHEȘCU, Cesarie, *Monahismul ortodox în România* (The Orthodox monachism in Romania), in MMB, LXVI, 1990, no. 5–6, pp. 52–69.

MEYENDORF, John, *Originile gândirii monastice: Evagrie și Macarie* (The origins of the monastic thinking: Evagris and Macarios), in ST, XLV, 1993, no. 5–6, pp. 20–25.

OPIAȚ, A., OPIAȚ, C., BĂNICĂ, T., *Der frühchristliche Komplex von Slava Rusă*. Im Bd. Pillinge R., Pülz, A., Vettters, H. (Hrsg.), Die Schwarzmeerküste in der Spätantike und im frühen Mittelalter. Referate des dritten, vom 16. bis 19. Oktober 1990 durch die Antiquarische Abteilung der Balkan-Kommission der Österreichischen Akademie der Wissenschaften und das Bulgarische Forschungsinstitut in Österreich veranstalteten Symposions. [Österr. Akad. der Wiss. Schriften dr Balkan-Komission. Antiquarische Abteilung 18.] Wien, Verlag der Österr. Akad. der Wiss. 1992, 113–122 S: Mit 7 Abb. und 6 Zeichnungen.

POPESCU, Emilian, *Monahismul timpuriu pe teritoriul României* (The Early Monachism on the territory of Romania), in *Analale științifice al Universității Al. I. Cuza“ din Iași* (Serie nouă), Teologie, tomul I (in the Scientific Annales of the "Al. I. Cuza", University of Iași, new series, Theology, tome I, 1992, pp. 95–110.

POPESCU, Emilian, *Des moines Scythes et l'Église de Rome aux IVe–VIIe siècles*, dans le vol. *Papauté, monachisme et théories politiques. I. Le pouvoir et L'institution ecclésiale. Études d'histoire médiévale offertes à Marcel Pacault*. Rassemblées par Guichard P./Lorcin M.M./Poisson J.M./Rublin M. [Collection d'histoire et d'archéologie médiévale, 1.] (Lyon, Press Univ. de Lyon, 1994), p. 311–317.

POPESCU, Emilian, *Frühes Mönchtum in Rumänien*, im Bd. *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 217–234.

HÉSYCHASME

BASARAB, Mircea, *Das Jesusgebet in der orthodoxen Spiritualität*, „Orthod. Forum“, 5, 1991, 11–22.

BASARAB, Mircea, *Rugăciunea lui Iisus* (The Jesus Prayer), in *Ort.*, XLVI, 1994, no. 4, pp. 62–73.

MONT ATHOS

MUȚIU, Maria, *Danii moldovene pentru muntele Athos în secolul al XVI-lea* (Moldavian donations for Mount Athos in the XVI Century), in AB, new series, II (XLI) 1991, no. 4–6, pp. 34–45.

NĂSTASE, Dumitru, *Le Mont Athos et l'Orient chrétien et musulman au Moyen Age*, dans RRH, 32, 1993, no 3–4, pp. 309–318.

NĂSTUREL, P. ř., *Mélanges roumano-athonites (II). IX. D'un parakkléison de Dionysiou fondé par un évêque de Moldavie (XVIe siècle)*, dans AllAI, tome XXVII, 1991, pp. 53–72.

SYNODES

BARBU, D., *Tara Românească și Conciliul de la Basel* (La Valachie et le Concile de Bâle) dans *Revista istorică*, 5, 1–2, 1994, pp. 5–15.

BARLEA, Octavian, *Die Konzile des 13.–15. Jahrhunderts und die ökumenische Frage*. [Schriften zur Geistesgeschichte des östlichen Europa, 18.] Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1989, 230 S.

DURĂ, Ioan, *Câteva precizări privind data și denumirile celei de a doua sesiuni a Celui de al VI-lea sinod ecumenic (quinisext sau trulan)* (Quelques précisions concernant la date et les dénominations de la deuxième session du VIe Concile œcuménique [quinisexte ou „in Troullo“]), dans BOR, CX, 1992, no 1–2, pp. 158–162. Pour la date, l'auteur adopte l'automne 691, en aucun cas l'année 692. Il explique les appellations „Penthekti“ (Quinisextum) et „in Trullo“.

DURĂ, Nicolae, *Simpozionul Internațional de la Roma, cu prilejul împlinirii a treisprezece secole de la înarea Sinodului trulan* (The International Symposium of Rome, on the occasion of the 13th century anniversary of the Trulan Synod) in BOR, LX, 1992, no. 11–12, pp. 117–119.

ICĂ, I., *Sinoadele bizantine din epoca Comnenilor (1081–1180) și importanța lor dogmatică* (The Byzantine Synods in the period of the Comnenos (1081–1180) and their dogmatic [doctrinare] importance), in RT, new series, II, 74, 1 (1991), pp. 12–33.

IONIȚĂ, Viorel, *La aniversarea a 350 de ani de la Sinodul de la Iași* (At the anniversary of 350 years since the Synod of Iași), în *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza“ din Iași (Serie nouă) Teologie* (The Scientific Annals of the University "Al. I. Cuza" from Jassy [The new series] Theology, tome I), tomul I, 1992, pp. 75–84.

IONESCU, Ion, *Sinodul de la Iași 1642. La 350 de ani* (Le synode de Iași 1642 à son 35e anniversaire), dans RT, the new series, II (LXXIV), 1992, pp. 39–43. (Il s'agit du synode qui a débattu la Confession de foi de Pierre Movilă, le métropolite de Kiev).

POPESCU, Emilian, *A fost reprezentat teritoriul românesc la Sinodul al VII-lea Ecumenic de la Niceea (787) de către episcopul Ursus?* (Le territoire roumain a-t-il été représenté au VIIe Concile œcuménique de Nicée (787) par l'évêque Ursus?), în ST, XLV, 1993, nr. 3–4, pp. 122–124.

THÉOLOGIENS

BODOGAE, Teodor, *Sfântul Vasile cel Mare în conștiința creștinătății* (St. Basilius the Great in the conscience of Christianity), in AB, new series, II (XLI) 1991, no. 4–6, pp. 14–18.

DAMIAN, Teodor, *Some Critical Consideration and New Arguments Reviewing the Problem of St. John Cassian's Birthplace*, „PatrByzRev“, 9, 1990, pp. 149–170. (Presents arguments supporting the Scythian origin of John Cassian).

DAVID, P. I., *Sfântul Gherman, ocrotitorul Dobrogei. Slujbele solemne de la Constanța cu prilejul proclamării canonizării* (Saint Gherman, the protector of Dobrudja. The Solemn services in Constantza on the occasion of the proclamation of his canonization), in BOR, CX, 1992, no. 7–10, pp. 193–220.

DRĂGULIN, Gheorghe I., *Ieromonahul Dionisie Smeritul (Exiguul), o mare energie străromână pe meridiane apusene* (The Hieromonk Dionysius Exiguus, a pre-Romanian great energy on the Western meridians), in BOR, CVIII, 1990, no. 7–10, pp. 174–180.

DRĂGULIN, Gheorghe I., *Identitatea lui Dionisie Pseudo-Areopagitul cu ieromonahul Dionisie Smeritul (Exiguus)* (L'identité de Denis Pseudo-Aréopagite avec l'Hieromoine Dénys le Petit [Exiguus]. Recherche orthodoxe d'un problème controversé d'histoire byzantine et roumaine ancienne), Craiova, 1991, 342 p.

DRĂGULIN, Gheorghe I., *Identitatea lui Dionisie Pseudo-areopagitul cu ieromonahul Dionisie cel Mic (Exiguus)* (L'identité de Denis Pseudo-Aréopagite avec l'Hieromoine Dénys le Petit (Exiguus). Communication présentée au 28e Congrès International d'études médiévales de Western Michigan University, le 6 mai 1993, in ST, XLV, 1993, nr. 3–4, pp. 125–129.

DURĂ, Nicolae V., *Un dacoroman, Dionisie Smeritul (Exiguul), părintele dreptului bisericesc apusean* (A Dacian-Roman, Dionysius Exiguus, the father of the Western Church Law, în ST, XLIII, 1991, nr. 5–6, p. 84–90.

GANEA, Ioasaf, Teotim I, mare figură de ierarh misionar în Scythia Minor, la finele secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea (Teotim the First, a great character of missionary bishop in Scythia Minor, at the end of the 4th century and the beginning of the 5th century), in BOR, CX, 1992, n°s 4–6, pp. 100–108.

VICOVAN, Ioan, Sfinți comuni în Biserica răsăriteană și cea apuseană (Common Saints in the Eastern and the Western Church), in TV, the new series, II (LXVIII) 1992, nr. 11–12, pp. 53–74. Basil the Great, pp. 54–57; Cyril of Alexandria pp. 57–58; Athanasios the Great pp. 58–60; Gregory of Nazianz, pp. 60–61; John the Golden Mouth, pp. 62–63; Leon the Great, p. 63; Gregory the Great, p. 65; Cyril of Jerusalem, pp. 65–66; John the Ladderer, p. 66; Theotim of Tomis, pp. 67–69; John of Damascus, pp. 70–71; Ambrose of Milan, pp. 72–73.

VOICU, Constantin, Sfinții Trei ierarhi și cultura vremii lor (Les trois saints hiérarques et la culture de leur temps), dans AB, V (XLIV), 1994, n°s 7–9, pp. 21–27.

HÉRÉSIE

PARASCHIV, Teodor, Creștinism și gnosticism (Christendom and Gnosticism), in TV, the new series, II (LXVIII) 1992, n°s 8–10, pp. 35–55.

ORGANISATION ECCLÉSIASTIQUE

POPESCU, Emilian, Die kirchliche Organisation Südosteuropas am Ende des 8. Jhs. dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 397–406.

VI. POPULATION. PROVINCES. GÉOGRAPHIE HISTORIQUE ET TOPOGRAPHIE

DOBROUDJA

BANCIU, M.-C., Mitropolia Proilaviei (La métropole de Proilave). Muzeul Brăilei. *Analele Brăilei*, the new series, I, 1993, pp. 31–40.

BARNEA, I., Noi date despre Mitropolia Tomisului (Nouvelles données sur la métropole de Tomis), dans *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 277–282. (L'auteur introduit dans l'histoire ecclésiastique de la Dobroudja les noms inconnus des deux métropolites Aniketas et Basileios, mentionnés par deux sceaux byzantins du Xe–XIe siècles et publiés par J. Nesbit et N. Oikonomides dans le *Catalogue of Byzantine Seals at Dumbarton Oaks*, Washington D. C., 1991, pp. 180–181).

DIACONU, Petre, Despre organizarea eclesiastică a regiunii Dunării de Jos (*ultima treime a secolului X–secolului XII*) (About the ecclesiastic organization of the Lower Danube region [the last third of the 10th century–the 12th century]), in ST, XLII, 1990, n° 1, pp. 103–120.

DIACONU, Petre, Sur l'organisation ecclésiastique dans la région du Bas-Danube (dernier tiers du Xe siècle–XIIe siècle), dans EBPB, II, 1991, pp. 73–89.

IONESCU, Ion, Problema organizării cultului creștin ortodox și a ierarhiei bisericești pe teritoriul României până în secolele IX–X (The problem of the organization of the Orthodox Christianity and the

ecclesiastical hierarchy on the territory of Romania till the 9th–10th centuries), in ST, XLIII, 1991, n° 3, pp. 114–125.

POPESCU, Emilian, *Notes on the history of Dobroudja in the 11th Century: the Bishopric of Axiopolis*, in *Bizantiná*, 15, 1989, p. 237–262. Republished in the vol. *Christianitas Daco-romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 421–438.

POPESCU, Emilian, *Ierarhia bisericească pe teritoriul României: creșterea și structura ei până în secolul al VII-lea* (Die kirchliche Hierarchie in Rumanien: Entwicklung und ihre Struktur bis zum 7. Jh.), BOR, CVIII, 1990, 1–2, pp. 149–164.

POPESCU, Emilian, *Câteva considerații cu privire la rolul episcopilor din Dobrogea (Scythia Minor) în viața creștină a Moldovei în secolele IV–XV* (Quelques considérations sur le rôle des évêchés de Dobroudja (Scythie Mineure) dans la vie chrétienne de la Moldavie aux IVe–XVe siècles), dans TV, II, LXVIII, 1992, no. 11–12, pp. 105–111.

POPESCU, Emilian, *Brétanion, Geronte (Gerontius-Terentius) et Théotime I, trois grandes figures de Tomis aux IVe–Ve siècles*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 111–123.

POPESCU, Emilian, *Die kirchliche Organization der Provinz Scythia Minor vom vierten bis ins sechste Jahrhundert*; dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 124–138.

POPESCU, Emilian, *The City of Tomis as an autocephalous Archbishopsric of Scythia Minor (Dobroudja). Remarks on the Chronology of Epiphanius Notitia*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 139–156.

POPESCU, Emilian, *La hiérarchie ecclésiastique sur le territoire de la Roumanie. Sa structure et son évolution jusqu'au VIIe siècle*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 200–216.

MOLDAVIE

CIUREA, Al. I., *Şirul mitropolitilor Bisericii din Moldova. Elemente esențiale biografice și bibliografice* (The list of bishops of the Orthodox Church in Moldavia. The essential biographical and bibliographical elements), in TV, the new series, III (LXIX) 1993, 8–10, pp. 53–94.

DEMCIUC, Vasile, *Vechi biserici mitropolitane din Suceava: Biserica Mirăuți și Biserica Sfântul Gheorghe* (Old Metropolitan Churches in Suceava: The Mirăuți Church and the Saint George Church, in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 8–10, pp. 121–125.

GOROVEI, Ştefan S., *Înființarea Mitropoliei Moldovei în contextul relațiilor moldo-bizantine* (The founding of the Moldavian Metropolitan Church in the context of the Moldavian-Byzantine relationships), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 8–10, p. 28–52. Republished in the volume *Credință și cultură în Moldova. II. Credință ortodoxă și unitate bisericească* (Faith and culture in Moldavia. II. Orthodox faith and Church unity), Editura Trinitas (Trinitas Publishing House), Iași, 1995, pp. 28–52.

PAPACOSTEA, Șerban, *Byzance et la création de la „Métropole de Moldavie”*, în ÉBPB, II, 1991, pp. 133–150.

POPESCU, Emilian, *Completări și rectificări la istoria Bisericii Moldovei și relațiile cu Bizanțul în prima jumătate a secolului al XV-lea. 1. Șirul Mitropolitilor; 2. Pe marginea unui studiu al lui Steven Runciman; 3. Sinodul de la Ferrara-Florența* (Compléments et rectifications à l'histoire de l'Église de Moldavie et aux relations avec Byzance à la première moitié du XVe siècle. 1. La succession des métropolites. 2. Au sujet d'une étude de Steven Runciman. 3. Le Concile de Ferrara-Florence), dans TV, III (LXIX), 1993, nr. 4–7, p. 135–156. Republié dans le vol. *Credință și Cultură în Moldova. I. Trecut religios și devenire creștină*, Editura Trinitas, Iași, 1995, pp. 125–147.

PORCESCU, Scarlat, *Titulatura și teritoriul de jurisdicție al mitropolitilor Moldovei până la 1500* (The title and the territory of jurisdiction of the Moldavian archbishops till 1500), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, n°s 8–10, pp. 95–110.

THEODORESCU, Răzvan, *Implicații balcanice ale începuturilor Mitropoliei Moldovei* (Balkan implications of the beginnings of the Moldavian Metropolitan Church), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 8–10, p. 5–27 / Republished in the volume *Credință și cultură în Moldova. II. Credință ortodoxă și unitate bisericescă* (Faith and culture in Moldavia. II. Orthodox faith and Church unity), Editura Trinitas (Trinitas Publishing House), Iași, 1995, pp. 5–27.

ZAHARIA, Ciprian, *Iosif Mușat, întâiul mare mitropolit al Moldovei* (Iosif Mușat, the first great Moldavian Archbishop), București, 1988, 295 p. Recenzie de (Review by) Pr. Dr. Gheorghe I. Drăgulin, in BOR, CVIII, 1990, 3–4, pp. 177–180.

ONOMASTIQUE

BREZEANU, St., *Terminologie etnică în teritoriile carpato-dunărene în Evul Mediu* (The ethnical terminology in the Carpathians-Danube territories in the Middle Age), in vol.: *Originea și continuitatea Românilor. Arheologie și tradiție istorică* (The origin and the continuity of the Romanians. Archaeology and historical tradition), București, pp. 321–351. (It is studied the terminology concerning the Valachians, Dacians, Patzinachs, Besses).

BREZEANU, St., „*Mediens*“ chez Nicétas Choniate. Terminologie archaïsante et réalité médiévale, dans EBPB, 2, 1991, pp. 105–114.

MENASAGI, S. *Ramánok* (Rumäanien). *Korai magyar történeti lexikon* (9.–14. század). Föszerkesztö KRISTO G. (Lexikon der älteren hungarischen Geschichte (9.–14. Jh.). Chefrefakteur Kristo G.), Budapest, Akadmiai Kiadó, 1994, pp. 580–581.

SPINEI, Victor, *La signification des ethnonymes des Daces et de Gètes dans les sources byzantines des Xe–XVe siècles*, dans EBPB, 2, 1991, pp. 115–131.

ANTHROPOONYMIE

NUȚĂ, Ion, *Aspecte ale creștinismului reflectate în antroponimia din Moldova* (Aspects of Christianity reflected in the antroponymy of Moldavia), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 4–7, pp. 111–134. Republished in the volume *Credință și cultură în Moldova. I. Trecut religios și devenire creștină* (Faith and culture in Moldavia. I. Religions past and Christian continuity), Editura Trinitas (Trinitas Publishing House), Iași, 1995, pp. 101–124.

TOPOONYMIE

DIACONU, Petre, *Originea numelui Dobrogea* (L'origine de nom de Dobroudja), dans *Buletinul Bibliotecii Române*, N.S., XVII (XXI) (Institutul Român Freiburg in Br.) 1992–1993, pp. 233–240. Après un excurs sur les opinions antérieures, l'auteur croit que l'origine du nom de la Dobroudja réside dans le nom du despote Dobrotiță du XIVe siècle, mentionné par les sources byzantines contemporaines comme: Dobrotitzas (en grec).

MOLDOVANU, Dragoș, *Motive creștine în toponimia Moldovei* (Motifs chrétiens dans la toponymie de la Moldavie), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 4–7, pp. 84–110. Republié dans le volume *Credință și cultură în Moldova. I. Trecut religios și devenire creștină*, Editura Trinitas, Iași, 1995, pp. 74–100.

POPULATION

Les Aroumains, Paris, INALCO — Centre d'études des civilisations de l'Europe Centrale et du Sud-Est, 1989, 186 p.

BAKOS, F., *Dáko-román kontinuitás* (dako-römische Kontinuität). *Korai magyar történeti lexikon* (9.–14. század). Fözserkesztő KRISTO G. Lexikon der älteren ungarischen Geschichte (9.–14. Jh.). Chefredakteur KRISTO G.), Budapest, Akadémiai Kiadó, 1994, pp. 157–159.

MUNTEAN, Vasile V., *Ştiri bizantine despre autohtoni la Dunărea de Jos (secolul VI)* (Des données byzantines sur les indigènes au Bas-Danube au VIe s.), dans AB, V (XLIV), 1993, no. 4–6, pp. 72–76.

POPESCU, Emilian, *Continuité daco-romaine. Ethnogénèse du peuple roumain et de sa langue. Rôle du christianisme*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 30–56.

POPESCU, Emilian, *Romanisierung und Asimilierung in römischer und spätromischer Zeit* (2.–6. Jh.) auf dem Gebiete Rumäniens und deren Bedeutung für die Herausbildung des rumänischen Volkes, in *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 11–29.

PROTASE, D., *La romanité orientale et la romanité occidentale. La romanisation et la romanité en Dacie*. Dans 170 Congrès Int. de Ciencias historicas II. Sección cronologica (Madrid), 1992, 1057–1065.

SCĂRLĂTOIU, E., *La romanité balkanique. Origine et diffusion I.*, dans RESEE, t. XXIX, 1991, no. 3–4, pp. 191–202; II, *ibid.*, t. XXX, 1992, no. 1–2, pp. 11–17.

SPINEI, Victor, *Migrația ungurilor în spațiul carpato-dunărean și contactele lor cu românii în secolele IX–X* (The Hungarian migration in the Carpathian-Danubian space and their contacts with the Romanians in 9th–10th centuries), in *Arheologia Moldovei*, XIII, 1990, pp. 103–148.

SPINEI, Victor, *Restructurări etnice la nordul Dunării în secolele XIII–XIV* (Modifications ethniques au Nord du Danube aux XIIIe–XIVe siècles), dans *Carpica*, XXIV, 1993, p. 37–66.

VLAQUES

DJUVARA, N., *Sur un passage controversé de Kékauménos. 1) De l'origine des Vlaques de Grèce*. 2) *L'auteur n'est pas Katakalon Kékauménos*, dans RRH, t. XXX, 1991, pp. 23–66.

GÉOGRAPHIE HISTORIQUE ET TOPOGRAPHIE

BARASCHI, S., *Câteva accente la istoria aşezării de la Păcuiul lui Soare* (Quelques accents sur l'histoire du site Păcuiul lui Soare), dans le vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, III–IV. Muzeul județean Călărași, Călărași, 1987, pp. 123–131. (On précise les étapes chronologiques du site Păcuiul lui Soare et de l'enceinte byzantine).

BARASCHI, Silvia, *Sur la topographie ponto-danubiene au Moyen Âge*, II Grosseto=Grosea, Banbola, Zanavarda, dans RRH, t. XXIX, 1990, no. 1–2, pp. 121–135.

BARASCHI, Silvia, *Sur la topographie ponto-danubiene au Moyen Âge*, III. Aspera et Lo Domavici, dans RRH, t. XXX, 1991, no. 1–2, pp. 67–77.

BARASCHI, Silvia, *Unele probleme despre Proslavița* (Quelques questions concernant Proslavița), dans Peuce, X, texte, vol. I, 1991, pp. 339–409. Dans la première partie de l'étude, l'auteur examine les sources cartographiques et les actes des notaires du XIVe siècle dans lesquelles Proslavitza est mentionnée sous diverses noms: Preiaslavetz, Proslavia, Bruslavica, Preslavizza, Presthlavitza (sceaux byzantins). L'auteur retient comme sources possibles pour Proslavica seulement les actes des notaires. La seconde

partie est dédiée à la localisation qui est fixée à l'ancien site de Prislava (aujourd'hui Nufără) ou l'auteur a fait des fouilles. Dans la dernière partie de l'étude, l'auteur rejette l'identification de Proslavița avec le bulgare Petit Preslav. Rés. franc. —

BARNEA, Ion, *Einige Bemerkungen zur Chronologie des Limes an der unteren Donau in spätromischer Zeit*. Comptes-rendus de l'Academie des Inscriptions et Belles-lettres, 1991.

BĂLAŞA, Pr. Dumitru, *Bâzdina, o veche cetate geto-dacică, restaurată de împăratul Justinian (527–565)* (Bâzdina, an old Getae-Dacian citadel, restored by the Emperor Justinian [527–565]), in MO, XLII, 1990, 4–6, pp. 223–228.

BOTZAN, M., *Pour localiser Vicina: Histoire et milieu géographique*, dans RESEE, t. XXX, 1992, no. 1–2, ppp. 61–73.

CHIRIAC, C. *Despre Linokastro (Cetatea Lânii) din „Geografia“ lui Idrisi* (Sur Linokastro — Cité de la laine — de la „Géographie“ d'Edrisi), Muzeul Brăilei. *Analele Brăilei*, I, 1993, 1, pp. 447–453. Reprenant certains passages de l'œuvre du géographe arabe Edrisi (XII s.) l'auteur propose une nouvelle identification de la localité Linu kastru et notamment sur la rive gauche du Danube, où à partir du XIVe s. se développera Târgul de Floci.

DIACONU, Petre, *O mărturie privitoare la orașul Tattaion* (Une mention de la ville de Tattaion), dans *Istros*, Muzeul Brăilei, VI, 1992, pp. 325–326. L'auteur lit sur un sceau publié par V. Culică dans *Pontica*, VIII, p. 246–247, no. 64 et dans *Pontica*, IX, pl. VI, 64, le nom de la ville de Tattaion de l'Asie Mineure. Le sceau est daté IVe–VIe siècles.

ILIESCU, Octavian, *De nouveau sur Kilia et Licostomo*, dans RRH, t. XXXIII, 1994, no. 1–2, pp. 159–167.

MANOLESCU, R., *Marea Mediterană și Marea Neagră în Evul Mediu (Schită a evoluției lor ca arii de suprematie navală și comercială)* (La Méditerranée et la Mer Noire au Moyen Âge (Esquisse de leur évolution comme aires de suprématie navale et commerciale), dans *Revista istorică*, IV, 1993, no. 1–2, pp. 43–54.

OPAIT, A., BĂNICĂ, T., *Das ländliche Territorium der Stadt Ibida (2.–7. Jh.) und einige Betrachtungen zum Leben auf dem Land an der Unteren Donau*. Pilling R./ Püllz A./ Vettters H. (Hrsg.), *Die Schwarzmeerküste in der Spätantike und im frühen Mittelalter*. Referate des dritten vom 16. bis 19. Oktober 1990 durch die Antiquarische Abteilung der Balkan-Kommission in Österreich veranstalteten Symposiums. [Österr. Akad. der Wiss. Schriften der Balkan-Kommission. Antiquarische Abteilung, 18.] Wien, Verlag der Österr. Akad. der Wiss. 1992.

POPESCU, Emilian, Constantiniana, ville et évêché de la Scythie Mineure. Un problème de géographie historique, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, Bucureşti, 1994, pp. 264–284.

VII. LITTÉRATURE

POÉSIE

BARNEA, Alexăndrel, *Condacul Crăciunului* (The condakion [hymn] of Christmas), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 11–12, pp. 15–28. (The text of the hymn is taken from Petre Vintilescu, *Poezia imnografică din cărțile de cult și cântare bisericicească* [The hymnographic poetry from the religion books and church songs], Bucureşti, 1937, pp. 290–306).

CÂNDEA, Virgil, *Despre condacul Nașterii Domnului* (About the hymn of Christ's Birth), in ST, XLV, 1993, 5–6, pp. 26–34.

LITTÉRATURE THÉOLOGIQUE BYZANTINE SOURCES

Actele procesului și martirului Sfântului Maxim Mărturisitorul și ucenicilor lui (The Acts of the trial and the martyrdom of Saint Maxim the Confessor and his disciples), traducere și note de (translated and annotated by) Diac. Lect. Ioan I. Ică Jr., in RT, the new series, V (LXXVII) 1995 2, pp. 29–55. (III. Cele discutate și făcute între Theodosius, episcopul Cezareei Bythiniei, și ava Maximos în primul exil, adică la Bizya (august–septembrie 656) (Comments and deeds between Theodosius, the Bishop of Caesarea of Bythinia, and ava Maximos in the first exile, that is at Bizya [August–September 656]); IV. A celui între sănțiava Maximos, Epistolă către Anastasios monahul (19 aprilie 658) (To that among the saints ava Maximos, A Letter to monk Anastasios [April, 19, 658]); V. al doilea Proces (Constantinopol, mai–iunie 662) (The Second trial [Constantinople, May–June 662]).

Ava AMMONA, *Învățările duhovnicești* (Pastoral Lectures). (Col. „Comorile Pustiei“, nr. 1). Tălmăcire din grecește de (Translation from Greek by) iemonahul Stelian Prodromitul, prefată de (Preface by Daniil Stoenescu, București, 1993, 87 p.

AFRAAT PERSANUL, *Despre iubire* (About Love), traducere de (translated by) Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga după Marie-Joseph Pierr, Aphraate le sage persan, „Sources Chrétiennes“, no. 349, Paris, 1988, p. 235, in AB, the new series, II, 1991, 10–12, pp. 112–114.

Sfântul AMBROZIE AL MILANULUI, *Despre binefacerea Botezului* (About the Benefits of Baptism), traducerea din limba latină (PL XVII, 701–703) de (translation from Latin by) Prof. Dan Negrescu, in AB, the new series, II, 1991, 10–12, pp. 115–116.

Fericitul AUGUSTIN, *Despre învățatura creștină* (About the Christian Education), traducere de (translated by) Ierom. Constantin Chirilă după originalul latin (from the Latin first copy) (P.L., XL, col. 669–678), dans MMB, LXVI, 1990, 1–3, pp. 109–118.

Fericitul AUGUSTIN, *Despre credința în cele nevăzute* (About the Creed in the Unseen), traducerea din limba latină (P. L., XL, 171–180) (translated from Latin by), de Gheorghe Badea, in TV, the new series, I (LXVII), 1991, nr. 9–12, pp. 170–177.

Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI. *A celui între sănți Părintelui nostru, Chiril, Arhiepiscopul Alexandriei, Tâlcuirea Psalmilor (VII–VIII)* (About that One among Saints Our Father, Cyril, the Archbishop of Alexandria, The Explanation of the Psalms (VII–VIII), traducere de (translated by) pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, în MO, XLII, 1990, 4–6, pp. 154–204.

Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Scrieri*, Partea I-a: *Închinarea și slujirea în Duh și Adevar* (Works, the 1st Part: Praying and Devotion into the Spirit and Truth). Col. „Părinți și scriitori Bisericești“, nr. 38 (“Church Fathers and Writers”, No 38). Traducerea din grecește, introducere și note de (Translation from Greek, Preface and Notes by) Dumitru Stăniloae, București, 1991, 612 p.

Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Scrieri*, Partea II-a: *Glafire*. (Works, the 2nd Part: Glafire). Col. „Părinți și scriitori bisericești“, nr. 39 (“Church Fathers and Writers”, No 39). Traducerea, introducere și note de (translation, introduction and notes by) Dumitru Stăniloae, București, 1991, 264 p.

Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Despre Întruparea Unuia-Născut și că Hristos unul este și Domn după Scripturi (De incarnatione Unigeniti)* (About Embodiment of the Single-Born and that Christ is Also King from Scriptures), traducerea și note de (translation and notes by) Lucian Turcescu, in ST, XLV, 1993, nr 3–4, pp. 14–45.

Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Scrieri*, partea a treia. *Despre Sfânta Treime* (Works, the 3rd part. About the Holy Trinity). Traducere, introducere și note de (translation, introduction and notes by) Dumitru Stăniloae, Col. „Părinți și Scriitori Bisericești“ (The collection “Church Fathers and Writers”), No. 40. Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, 307 p.

Sfântul DIONISIE AREOPAGITUL, *Epistolele (I–X)* (Lettres I–X). Introducere de (Introduction by) Gheorghe I. Drăgulin. Traducere de (Translation by) Gheorghe I. Drăgulin and Vasile RĂDUCA. Repere critico-bibliografice de (Critical-Bibliographical remarks by) Gheorghe I. Drăgulin. Ort., XLVI, 1994, nr. 2–3, pp. 12–60.

(**Sfântul GRIGORIE DE NYSSA** [Saint Gregory of Nyssa]), **Bodogae, Teodor**, *O epistolă a Sfântului Grigorie de Nyssa către Flavian al Antohiei*, traduction roumaine après l'Édition de G. Pasquali, Leiden, 1959, GB, XLIX, 1990, 1–2, S. 43–49.

Sfântul GRIGORIE DE NYSSA, *Despre Sfântul Duh împotriva pnevmatomahilor macedoneni* (About the Holy Spirit against the Macedonian Pnevmatomachs), traducere după originalul grec (PG, XLV) de (translation from the Greek original by) Anca-Maria Barbu, in ST, XLV, 1993, nr. 5–6, pp. 5–19.

Sfântul GRIGORIE PALAMA, *Mărturisirea credinței ortodoxe* (The Confession of the Orthodox Faith), traducere de (translation by) Gh. Badea, după originalul grecesc (from the greek original) (P.G., 151, cpl. 763–768), in T.V., the new series, I, LXCII, 1991, nr. 9–12, pp. 167–169.

Sfântul GRIGORIE PALAMA, *Două cuvântări la cinstita Schimbare la Față a Mântuitorului Iisus Hristos. Omiliile 34–55*, trad. roum. de E. Moraru, après l'édition de Christu P., Thessalonike 1985), RT, S.N., (LXXIII), 1991, 3, 34–44 S.

HERMIA FILOSOFUL, *Biciuirea filosofilor păgâni* (The Whipping of the Pagan Philosopher), introducere și traducere de Mitropolitul (preface and translation by Metropolitan) Nicolae Corneanu, in AB, VI (XLV), nr. 4–6, pp. 101–111.

Fericitul IERONIM, *Comentarii la Evanghelia după Matei* (Commentary to the Gospel from Matthew), traducere de (translated by) Nicolae Neaga, in AB, II, 1991, 4–6, p. 82–101; AB, VI (XLV), 1991, 1–3, p. 83–88.

Sfântul IOAN CASIAN, *Scrisori alese: Așezăminte monastirești și Con vorbiri duhovnicești* (Chosen Works: Monastery Settlements and Spiritual Conversations). Traducere de (translated by) Vasile Cojocaru and David Popescu. Prefață, studiu introductiv și note de (Preface, introductory study and notes by) Nicolae Chițescu. *Despre Întruparea Domnului* (About Christ's Embodiment), introducere de (preface by) Ioan G. Coman și traducere de (and translation by) David Popescu. Carte tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în colecția „Părinți și Scriitori Bisericești” nr. 57 (Book printed by the approval of the Holy Synod of the Orthodox Romanian Church in the collection "Church Fathers and Writers"), București, 1990, 908 p. Recenzie de (Review by) Ștefan Alexe, in Ort., XLV, 1993, nr. 1–2, pp. 277–287.

Sfântul IOAN DAMASCHIN, *Omilia (Preafântului nostru Părinte Ioan Damaschin) la Buna Vestire a îngerului despre Întruparea lui Hristos către neprihănita noastră stăpână Maria* (The Homily of our Holy Fathers John of Damascus at the Feast of the Annunciation of the Angel at the Embodiement of Christ to the Holy Virgin Mary), traducere și note de (translation and notes by) Constantin Chirilă, după originalul latin (after the Latin original) (PL, XCVI, col. 643–648), in TV, S.N., I, LXVII, 1991, 1–3, pp. 103–106.

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Despre slava deșărtă și cum trebuie părinții să-i crească pe copii* (Saint Jean Chrysostome. Sur la gloire vaine et comment les parents doivent élever leurs enfants), partea a II-a, traducere și note de (traduction et notes par) S. F. Ardelean, dans AB, V (XLIV), 1994, pp. 85–110.

LEONTIU DE BIZANT, *30 de capete împotriva lui Sever de Antiohia* (Léonce de Byzance, 30 capita contre Sévère d'Antioche), introducere, traducere și note de (translation et notes par) Ilie Frâcea, în S.T., XLII, 1990, nr. 4, p. 41–59. (Introduction: *L'attitude de Léonce de Byzance contre les hérésies (nestorianisme, eutichianisme, sabélianisme, arianisme* (p. 41–46) et traduction des 30 capita (pp. 46–59).

Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL, *Scrisori, Partea a II-a: Scrisori și epistole hrisologice și duhovnicești* (Écrits et épîtres christologiques et spirituelles). Col. „Părinți și scriitori bisericești”, nr. 81. Traducere, introducere și note (traduction, introduction et notes par) Dumitru Stăniloae, București, 1990, 364 p.

NICOLAE CABASILA, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii, și Despre Viața în Hristos* (The Explanation of the Holy Liturgy and About Life in Christ), traducere, studiu introductiv și note de (translation, introduction study and notes by) Ene Braniște and Teodor Bodogae, București, 1989. Recenzie de (Review by) Mihai Mocanu, in MMB, LXVI, 1990, nr. 4, pp. 165–171.

PALADIUS. *Dialogul istoric al lui Paladius, episcopul de Helenopolis, cu Diaconul Teodor al Romei. Despre viața și felul de a fi al Fericitului Ioan Hrisostom, episcopul Constantinopolului* (The Historical Dialogue between Paladius Bishop of Helenopolis, with Deacon Theodore of Rome. About the Life and Ways of the Blessed John the Hrisostomos, Bishop of Constantinople), traducere din limba greacă de (translation from Greek by) Constantin Cornițescu, in GB, LI, 1994, nr. 8–12, pp. 75–96.

Sfântul VASILE CEL MARE, *Despre Sfântul Duh. Corespondență. Epistole* (About the Holy Spirit. Correspondence. Letters). Traducere, introducere, note și indici de (translation, preface, notes and index by) Teodor Bodogae and Constantin Cornițescu. Colecția „Părinți și Scriitori bisericești“, nr. 12. (Collection Church Fathers and Writers, No 12), București, 1988, 640 p. Recenzie de (Review by) Nicolae Neaga, in AB, II, 1991, nr. 4–6, pp. 175–177.

HAGIOGRAPHIE

CURTA, F., *La mort de l'Apostat (Sur la légende de St. Mercure dans la vie de St. Nifon)*, dans RRH, XXXI, 1992, no 1–2, pp. 3–29.

DAVID, Petru Diaconu, *Din istoria sfintilor poporului român*, (From the History of the Lives of the Romanian Saints), București, Editura Rompit, 1992, 81 p. Recenzie de (Review by) Gheorghe I. Drăgulin, *O nouă realizare aghiorografică românească* (A New Achievement of the Romanian Agiography), in BOR, CX, 1992, nr. 4–6, pp. 197–200.

Le martyre de Pionios prêtre de Smyrne. Édité, traduit et commenté par Robert Louis, mis au point et complété par Bowersock G. W. et Jones C. P., avec une préface de Robert J., et une traduction du texte vieux-slave préparé par A. Vaillant, Washington, Dumbarton Oaks Research Library and Collection 1994, IX, 152 p. Mit 8 Abb.

POPESCU, Emilian, *Saint Epictète et Astion, martyrs à Halmyris*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 92–99.

POPESCU, Emilian, *La plus importance découverte archéologique concernant le christianisme primitif en Roumanie: les martyrs de Niculitel*, dans *Christianitas Daco-Romana*, Editura Academiei, București, 1994, pp. 100–106.

Nestor VORNICESCU, *Una dintre primele scrieri ale literaturii române străvechi: „Pătimirea martirilor Epictet și Astion“ de la cumpăna secolelor III–IV* (One of the First Works of the Ancient Romanian Literature: "The Martyrdom of Epictet and Astion", Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990, 230 p. + 22 planșe și o bibliografie (22 sketches and a bibliography). Recenzie de (Review by) Iustin Gașpar, in MMB, LXVI, 1990, 4, p. 162–165. (The text of the „Martyrdom“ is translated into Romanian, French and English).

PRÉOCCUPATIONS LITTÉRAIRES PATRISTIQUES

BODOGAE, Teodor, *Al șaptelea colocviu internațional Grigorie de Nisa* (The Seventh International Congress Gregory of Nyssa), in BOR, CVIII, 1990, 7–10, pp. 66–67.

DRĂGULIN, Gheorghe I., *Sfântul Dionisie Areopagitul în dezbaterea unei întâlniri științifice și ecumeniste astăzi* (Saint Dionysos the Areopagite in the Debate of a Scientific and Ecumenical Meeting of

Today), in BOR, CX, 1992, 4–6, pp. 48–55. (The Conference of Adolf Martin Ritter at the Faculty of Theology of Bucharest, April, 7, 1992).

DRĂGULIN, Gheorghe I., *Însemnări asupra bibliografiei areopagitice românești din ultimii cincisprezece ani* (Notes about the Romanian Areopagite Bibliography in the Last Fifteen Years), in *Ort.*, XLVII, 1995, 1–2, pp. 129–137.

MAXIM, Nicolae, *Patristica în preocupările teologiei contemporane* (Patristics as an Object of the Contemporary Theology), in MMB, LXVI, 1990, 4, pp. 41–47.

PATRISTICA și lumea modernă. Coloiviu international la King's College din Londra (3–4 decembrie 1994) organizat la inițiativa Societății de studii patristice și bizantine (Patristics and the Modern World. International Meeting at King's College in London [Dec. 3–4, 1994] organized by the Society of Patristic and Byzant. Studies), in AB, the new series, VI (XLV), 1995, nr. 1–3, p. 116.

PREDA, Radu, *Mărturia patristică* (The Patristic Testimony), in ST, XLV, 1993, 5–6, pp. 85–88. — On the occasion of 50 years anniversary of the collection „Sources Chrétiennes“ —.

RADU, Dumitru, *O culme actualizată a teologiei patristice* (A today Peak of the Patristic Theology), in *Ort.*, XLV, 1993, 3–4, pp. 35–77. (Dumitru Stăniloae).

ÉTUDES

BABA, Teodor, *Profetul Ilie în lumina izvoarelor biblice și patristice* (The Prophet Elijah in the Light of the Biblical and Patristic Sources), in AB, the new series, I, 1990, 7–8, pp. 36–47.

BRANIȘTE, Ene, *Explicarea Sfintelor Taine de inițiere* (*Botez, Mirungere, Euharistie*) în literatura creștină (The Explaining of the Holy Misteries of Innitiation [Baptizing, Unction, Eucharist] in the Christian Literature), Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor (The Publishing House of the Archbishopric of Bucharest), București, 1990, 179 p. Recenzie de (Review by) Mihail Brânzea in ST, XLIII, 1991, 2, pp. 169–170.

COMAN, Ioan G., *Fericitul Teodorel al Cyrului despre dragoste ca bază a vieții creștine desăvârșite* (The Blessed Theodoret of Cyr about Love as Ground for a Fulfilled Christian Life), in *Ort.*, XLVII, 1995, nr. 1–2, pp. 16–46.

COSTACHE, Doru, *Logos și creație în teologia Sfântului Atanasie cel Mare* (Logos and Creation in the Theology of St. Athanasios the Great), in GB, LI, 1994, 8–12, pp. 51–74.

DIACONU, Adrian, *Catehezele baptismale ale Sfântului Ioan Gură de Aur* (The Baptista Catechesis of St. John Chrysostomus), in BOR, CVIII, 1990, 5–6, pp. 71–78.

FILIMON, Mihail, *Critica monofizismului Patriarhului Sever al Antiohiei în opera Sfântului Maxim Mărturisitorul* (Critics on the Monophysitism of Patriarch Sever of Antioch in the Works of St. Maximos the Confessor), in RT, the new series, V (LXXVII), 1995, 2, pp. 56–68.

GRIGORAȘ, C., *Fericitul Augustin și locul lui în pedagogia creștină* (Blessed Augustin and His Place in the Christian Pedagogy), in TV, the new series, II (LXVIII) 1992, 8–10, p. 73–91. Republicat în *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza“ din Iași* (Serie nouă), Teologie, tomul I (Republished in the Scientific Annales of The University „Al. I. Cuza“, Iași, Theology [New Series], Tome I), 1992, pp. 39–56.

IELCIU, Mircea, *Hristologia Sfântului Athanasie cel Mare* (The Christology of St. Athanasios the Great), in GB, XLIX, 1990, 1–2, S. 60–80.

MOCA, Dumitru, *Canonul Sfântului Andrei Criteanul. Considerații liturgice și pastorale* (The Hymn of St. Andrew the Crytean. Liturgical and Pastoral Examinations), in AB, the new series, II, 1991, 4–6, pp. 46–58.

NEAGA, Nicolae, *Profețiile despre Hristos în preocupările Sfinților Părinți* (Prophecies about Christ in the Views of the Holy Fathers), in AB, the new series, II, 1991, 10–12, pp. 7–10.

NECULA, Nicolae, *Semnificația simbolico-teologică a locașului de cult după tâlcuitorii bizantini ai cultului ortodox* (The Symbolic-Theological Signification of the Cult Settlement in the Opinion of the Byzant. Orthodox Interpreters), in BOR, CVIII, 1990, 7–10, pp. 129–135.

PAVEL, Aurel, *Vechiul Testament în preocupările Sfântului Irineu al Lugdunumului* (The Old Testament in the Views of St. Irinaeus of Lugdunum), in AB, the new series, VI (XLV), 1995, 1–3, pp. 77–24.

POPESCU, Ion, *Persoana și lucrarea Sfântului Duh, în scrierea „De Spiritu Sancto“ a Sfântului Vasile cel Mare* (The Person and the Deeds of the Holy Spirit, in the work "De Spiritu Sancto" of St. Basil the Great), in ST, XLII, 1990, 4, pp. 27–41.

POPOVICI, Iustin, *Gnoseologia Sfântului Isaac Sirul* (partea a II-a) (The Gnoseology of St. Isaac the Syr [2nd part]). În românește de (in Romanian by) Cornel Toma, în RT, the new series, V (LXXIII), 1995, 2, pp. 96–111.

RĂDUCAĂ, Vasile, *Teodicee și cosmologie la Sfântul Grigorie de Nyssa* (Theodicée et cosmologie chez Grégoire de Nysse), dans ST, XLIV, 1992, nr. 1–2, pp. 62–93.

TURCESCU, Lucian, *Introducerea la Dialogul Sfântului Chiril al Alexandriei: Despre Întruparea Unuia-Născut* (Preface to the Dialogue of St. Cyril of Alexandria: About the Embodiment of the Single-Born), in ST, XLV, 1993, 3–4, pp. 12–13.

URSU, N. A., *Dascălul Ilarion – primul traducător și comentator român la Exaimeronul Sfântului Vasile cel Mare* (Teacher Ilarion — the first Romanian Translator and Annotator of The Exaimeron of St. Basil the Great), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 11–12, pp. 65–76.

VOICU, Constantin, *Sfântul Ioan Damaschin pregătitor al formulării doctrinare de la Sinodul al VII-lea ecumenic* (Der Heilige Johannes Damaskenus als Vorbereiter der Dogmenlehre des 7. ökumenischen Konzils). RT, S.N., II (LXXIV), 1992, 3–11 S.

LITTÉRATURE POPULAIRE

DUȚU, A., *Survivances byzantines et attrait de l'immédiat: le témoignage des livres populaires sud-est européens. Byzance après Byzance. 5e Symposium Byzantion 19–20–21 November 1987*, BF, 17, 1991, pp. 149–160.

VIII. THÉOLOGIE

GÉNÉRALITÉS

ACHIMESCU, Nicolae, *Învățatura despre „Biserica primordială“ în viziunea Sfinților Trei Ierarhi – temei pentru receptarea unor valori necreștine în sânul creștinismului* (The Knowledge about "The Primordial Church" in the View of the Three Saints Hierarchs — a Ground for Receiving Un-Christian Values inside Christianity) in *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza“ din Iași (Serie nouă), Teologie*, tomul I (The Scientific Annals of the University "Al. I. Cuza" of Iași [New Series], Theology, tome I), 1992, pp. 21–38.

BRIA, Ion, *Iisus Hristos – Dumnezeu Mântuitorul. Hristologia (Jesus Christ – God the Saviour. Christology)*, in ST, XLIII, 1991, 2, pp. 3–53. (6. Sfântul Atanasie cel Mare: Despre Întruparea Cuvântului). (6. St. Athanasios the Great: About the Embodiment of the Word.); 7. Hristologia. Formularea dogmatice

de la Sinodul de la Chalcedon — 451 (7. Christology. The Dogmatic Formula from the Synod of Chalcedon — 451).

BRIA, Ion, *Dogma Sfintei Treimi* (The Dogma of the Holy Trinity), in ST, XLIII, 1991, p. 3–49. (The Ecumenical Synod of 325 and 381; The Contribution of the Cappadocian Fathers; Terminology; Controversies and Heresies).

BRIA, Ion, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Bucarest, 1994, 428 p.

COMAN, Constantin, *Teologie și Duhul Sfânt la Sfinții Trei Ierarhi* (Theology and the Holy Spirit at the Three Hierarchs Saints), in ST, XLII, 1990, 2, pp. 130–137.

DRĂGULIN, Gheorghe, *Sfântul Dionisie Pseudo-Areopagitul și Teologia sfârșitului vieții pământești a creștinului* (Saint Dénys Pseudo-Aréopagite et la théologie de la fin terrestre du chrétien), dans ST, XLV, 1993, 1–2, pp. 36–47.

LEB, I. V., *Învățatura Sfinților Părinți despre lucrarea Sfântului Duh în Biserică* (The Knowledge of the Holy Fathers about the work of the Holy Spirit in the Church), in MMB, LXVI, 1990, 1–3, pp. 76–86.

ONOFREI, Gheorghe, *Eshatologia în Catehezele Sfântului Chiril al Ierusalimului* (Eschatology in the Catecheses of St. Cyril of Jerusalem), in MMB, LXVI, 1990, 5–6, pp. 14–26.

PARASCHIV, Teodor, *Cunoașterea în concepția Sfinților Părinți* (Knowledge in the mind of the Holy Fathers), in TV, the new series, III (LXIX), 1993, 1–3, pp. 48–59.

POPA, Gheorghe, *Raționalitatea creației la Sfântul Maxim Mărturisitorul* (The Rationality of Creation at St. Maximus the Confessor), in *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza“ din Iași (Serie nouă), Teologie*, tomul I (The Scientific Annals of the University "Al. I. Cuza" of Iași [New series], Theology, tom. I), 1992, pp. 57–64.

SIMA, Gheorghe, *Îndumnezeirea omului după învățatura Sfântului Atanasie cel Mare* (The Deifying of Man in the Vision of St. Athanasios the Great), in ST, XLII, 1990, 4, pp. 14–27.

STĂNILOAE, Dumitru, *Orthodoxe Dogmatik*. II. Band. Aus dem Rumänischen übersetzt, v. H. PITTERS. Mit einem Geleitwort von J-MOLTMANN [Ökumenische Theologie, 15.] Zürich, Benziger/Gütersloh, Gers Mohn, 1990, 300 S.

LITURGIQUE

ARHIERATICON, adică *Rânduiala slujbelor săvârșite cu arhiereu* (Arhieratikon, c'est à dire la règle des services accomplis avec l'évêque). Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarch Teocist. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe române, 1993, 243 p.

RHÉTORIQUE

DUȚU, Constantin, *Întâlnirea predicii creștine cu retorica greco-romană*, (The Meeting of the Christian Sermon with the Greek-Roman Rhetorics) in ST, XLII, 1991, 2, pp. 102–162.

DUȚU, Constantin, *Panegiricul ca formă a predicii în trecut și astăzi*. Teză de doctorat (The Panegyric as a Form of the Sermon in the Past and Today. A Doctor's Degree Work), Ort., XLIV, 1992, 3–4, pp. 97–182; XLV, 1993, 1–2, pp. 103–276.

IX. LINGUISTIQUE

BĂLAN MIHAIOVICI, Aurelia, *Bizanțul și geneza vocabularului spiritualității creștine* (Byzance et la génèse du vocabulaire de la spiritualité chrétienne), dans ST, XLV, 1993, 1–2, pp. 110–120.

IONESCU, Ion, *Coordonatele creștine romano-bizantine în procesul de formare a limbii și poporului român* (Roman-Byzantine Christian Coordinates in the Process of the Making of the Romanian Language and People) in BOR, CVIII, 1990, 5–6, pp. 129–144.

IONESCU, Ion, *Termeni de cultură creștină dacoromană* (Terms of Dacian-Roman. Christian Culture), in ST, XLIII, 1991, 1, pp. 89–96.

IONESCU, Ion, *Etimologii discutate* (Discussed Ethymologies) (Torna, torna, fratre). Comunicare prezentată la Institutul de Lingvistică al Academiei Române în ziua de 1 noiembrie 1990 (A dissertation at the Institute of Linguistics of the Romanian Academy on November, 1, 1990), in ST, XLIII, 1991, nr. 2, pp. 162–165.

IONESCU, Ion, *Torna, torna, fratre*, in BOR, CIX, 1991, 4–6, pp. 152–155.

IONESCU, Ion, *Documente de limbă română* (Documents on Romanian Language), in ST, XLV, 1993, 1–2, pp. 95–100.

IONESCU, Ion, *Teze eronate din cultura și istoria Bisericii Ortodoxe Române* (Wrong Theses concerning the Culture and History of the Romanian Orthodox Church), in ST, XLV, 1993, 5–6, pp. 69–81. (The terms: Christman; Bishop).

X. DROIT

MIHUT, E., GEORGESCU, Val. Al., *La réception du droit romano-byzantin dans les Principautés roumaines au XVIIe siècle et au début du XIXe siècle: continuité roumaine et innovations de l'époque phanariote*, dans Septième Congrès International d'études du sud-est européen (*Thessalonique, 29 août–4 septembre 1994*). Rapports. Athen, Association Internationale d'études du sud-est européen (Comité National Grec des études du Sud-Est européen, 1994, pp. 641–670).

RUS, Constantin, *Câteva remarci asupra pluralismului juridic în Bizanț* (Some Remarks about the Juridical Pluralism in Byzantium), in AB, XLI, 1991, 4–6, pp. 18–33.

ȘOTROPA, V., *Le droit romain en Dacie*. [Studia amstelodamensis ad epigraphicam, ius antiquum et papyrologicam pertinentia, 30.] Amsterdam, Gieben, 1990, VIII + 294 S.

DROIT

GEORGESCU, Valentin Al., *L'impact de la „Loi agraire“ byzantine sur les projets de Code rural révolutionnaire (1791) et napoléonien (1801–1814), disparu du schéma de la codification modernisatrice du droit roumain au XIXe siècle*, dans ÉBPD, II, 1991, pp. 193–202.

POPESCU-MIHUT, Emanuela, *Remarques sur la place des textes de droit criminel byzantin dans la pratique judiciaire romaine du XVIIIe siècle*, dans ÉBPD, II, 1991, pp. 181–192.

DROIT ECCLÉSIATIQUE

DURĂ, Ioan, *Canonele Sinodului al VI-lea Ecumenic (Pentekti sau Quinisext sau Trulan) privitoare la post și aplicarea acestora în viața credincioșilor Bisericii Ortodoxe de astăzi* (The Canon laws of the 6th Ecumenical Synod [Pentekti or Quinsext or Trulan] about Fasting and its Way on Application in the Life of the Faithful of Orthodox Church Today), in *Ort.*, XLVI, 1994, 4, pp. 131–141. (Dogmas 29, 52, 54, 56, 89).

FLOCA, Ioan, *Drept canonic ortodox. Legislație și Administrație bisericească*, vol. I (Orthodox Dogma Law. Church Legislation and Administration), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990, 572 p. Recenzie de (Review by) Nicolae Dură, in *ST*, XLIII, 1991, 1, pp. 127–128 and in *Ort.*, XLVI, 1994, pp. 128–130; vol. II, 1990, 472 p. Recenzie de (Review by) Nicolae Dură, in *ST*, XLIV, 1992, 1–2, pp. 166–18.

FLOCA, Ioan, *Rudenia ca piedică (Impediment) la căsătorie și cununie* (Kinship as an Obstacle in Marriage and Wedding), in *ST*, XLIV, 1992, 1–2, PP. 17–32.

XI. ART

GÉNÉRALITÉS

ALEXANDRESCU, A., *Arta monumentală bizantină în timpul lui Iustinian I (527–565)* (L'art monumental byzantin au temps de Justinien Ier), dans *ST*, II-ème serie, XLII, 1990, 1990, no 3, pp. 85–100.

Arta creștină în România. 5: Secolul al XVI-lea. (The Christian Arts in Romania. 5. The 16th century) Album tipărit cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teocist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Studiu introductiv și prezentarea planșelor de Prof. Dr. Vasile Drăguț (An Album printed with the Blessing of His Beatitude Father Teocist, the Patriarch of the Romanian Orthodox Church. Introductory study and explanation of the Sketches by Prof. Dr. V. Drăguț), Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R. (The Publishing House of the Biblical and Missionary Institute of the R.O.C.), București, 1989, 352 p. with 136 sketches). Recenzie de (Review by) Ion Barnea, in *BOR*, CVIII, 1990, 3–4, p. 169–177; Nicolae Neaga, in *AB*, the new series, II (LXI), 1991, 4–6, pp. 180–182.

BĂBUŞ, Emanoil, *Elemente bizantine în arta bisericească din țara Româneacă, în secolul al XVI-lea* (Byzant. Elements in the Church Art of Wallachia, in the 16th century), in *BOR*, CVIII, 1990, 1–2, pp. 166–180.

SABADOS, M. L., *The Diocesan Cathedral of Roman* (Catedrala Episcopiei Romanului), Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, 335 p. Avec des nombreuses planches, dessins et rés. fr., allemand et russe. Textes parallèles anglais et roumain. (Contenu: Historical Evolution and Cultural-artistic Framework, Architecture, The Painting, The Restoration, The Iconostasis of the Church of St. Paraschiva, The Religious Items of Historical and Artistic Value belonging to the Diocesan Cathedral, Epilogue, List of Plates, List of Illustration. Ample monographie sur l'Église épiscopale qui date du 16e siècle, mais avec des éléments plus anciens (commencement au 14e siècle). La peinture byzantine actuelle date du 16e–17e ss.).

PEINTURE

COSTEA, C., *O piesă nouă pentru catalogul picturii bizantine în România* (Une nouvelle pièce pour le catalogue de peinture byzantine en Roumanie), dans *AIIAI*, t. XXVIII, 1991, pp. 163–167. (Il s'agit d'une

icône de la Mère de Dieu, datée au XIVe s. qui se trouve dans la Collection de l'Église St. Bessarion de Bucarest).

COSTEA, C., *Nartexul Dobrovățului. Dosar arheologic (The Dobrovăț Narthex)*, in *Revista Monumentelor Istorice*, LX, 1991, 1, pp. 10–22.

DUMITRESCU, A., *Note à propos de la peinture extérieure moldave*, dans *Cahier balkanique*, XV, 1990, pp. 191–194.

MERTICARIU, Vasile, *Renașterea picturii paleologe și influențele ei asupra teritoriului românesc* (Die Renaissance der Malerei und ihr Einguss auf die rumänischen Gebiete in der Paleologenzeit), TV, S.N., I (LXVII), 1991, 4–8, pp. 41–55.

VERZAN, Sabin, *Sfânta Scriptură, temei, izvor și reflectare în pictura bisericească* (The Holy Scripture, Ground, Source and Reflection in the Church Painting), in ST, XLIV, 1992, 1–2, pp. 32–48.

ICONOGRAPHIE

ALEXANDRESCU, A., *Izvoare ale iconografiei în scriserile părinților Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul și Gherman Patriarhul* (Sources de l'iconographie dans les écrits des Pères Denys l'Aréopagite, Maxim le Confesseur et Germain le Patriarche), dans ST, II-ème série, XLII, 1990, no 4, p. 71–84.

CAZACU, M.; DUMITRESCU, A., *Culte dynastique et images votives en Moldavie au XVe siècle. Importance des modèles serbes*, dans *Cahiers balkaniques*, XV, 1990, pp. 13–102. Images et inscription votives dans les fondations d'Étienne le Grand (1457–1504); le rôle de la tradition serbe dans l'affirmation du culte dynastique en Moldavie au XVe s.

CINCHEZA-BUCULEI, E., *Menologul de la Dobrovăț (1529)* (Le ménologe de Dobrovăț), dans SCIA, seria artă plastică, t. XXXIX, 1992, pp. 7–32. Le ménologe de Dobrovăț peut être considéré comme le premier grand calendrier mural de la Moldavie du XVIe siècle. Il fut peint dans la chambre des tombeaux de l'église du monastère et il constitue, à côté des fresques qui se trouvent sur la voûte, un ensemble décoratif inédit. Ce qui individualise ce ménologe est la modalité de marquer de début, la moitié et de la fin de l'année par de longues inscriptions disposées sur la verticale dans un espace égal à celui réservé aux scènes, véritables pages de livre qui témoignent du rôle important des sources littéraires locales dans le création du thème).

VASILIU, A., *Un model de iconografie monastică de la începutul veacului al XVII-lea* (Un modèle d'iconographie monastique du début du XVIIe siècle), dans SCIA, seria Arte plastice, t. XXXVIII, 1991, pp. 11–26.

ERMÉNIES

ALEXANDRESCU, A., *Versiunile românești ale Erminiei. Mărturii ale tradiției bizantine în pictura bisericească* (Les versions roumaines de l'Herménie. Preuves de la tradition byzantine dans la peinture ecclésiastique), dans ST, XLII, 1990, no 2, pp. 112–121.

ICÔNES

CÂNDEA, Virgil, *Une icône melkite disparue*, dans RRHA (Beaux Arts), t. XXVIII, 1991, pp. 59–61.

MINIATURE

COSTEA, C., *Ilustrația de manuscris în mediul cărturăresc al mitropolitului Anastasie Crimcovici. Apostolul* (Viena Nationalbibliothek Cod. sl. 6.) (Book illumination in the erudite Milieu of Anastasius Crimcovici. The Apostle [Wiena, Nationalbibliothek, Cod. sl. 6.], in SCIA, (arte plastice), XXXIX, 1992, pp. 33–57. (The Apostle written on vellum in 1610 and dedicated to the Monastery of Dragomirna belongs to the group of codices illuminated between 1609–1616 in the scholarly milieu of Anastasius Crimcovici, Metropolitan of Moldavia).

COSTEA, C., *Unpublished works to complete the Catalogue of Wallachian Painting in the 16th Century*, in RRHA (Beaux Arts), XXVII, pp. 19–33.

MUSIQUE

BARBU-BUCUR, Sebastian, *Cultura muzicală de tradiție bizantină pe teritoriul României în secolul XVIII și începutul secolului XIX și aportul original al culturii autohtone*. (The Byzantine Musical Culture on Romania's Territory During the 18th Century and the Beginning of the 19th One and the Original Contribution of Our Autochthonous Culture to it), *prefață de* (Foreword by) Prof. Dr. Sigismund Toduță, *postfață de* (Afteword by) Prof. Dr. Romeo Ghircăoiașiu, Editura Muzicală, București, 1989, 248 p. avec 2 listes généalogiques.

CIOBANU, G., *La rythmique des neumes byzantines dans les transcriptions de J. D. Petrescu et de Egon Wellesz par rapport à la pratique actuelle*, dans *Rhythm in Byzantine Chant. Acta of the Congress held at Herten Castle in November 1986* (Herten, A. A. Bredins Foundation 1991, p. 21–35).

CIOBANU, Gheorghe, *Adaptarea muzicii bizantine ca muzică de cult. Vechime. Căi de pătrundere* (The Adaption of the Byzantine Music as a Religious Music. Age. Ways of Penetration), in vol. *Studii de etnomuzicologie și bizantintinologie* (*Studies of Ethnomusicology and Byzantinology*), vol. III, Editura Muzicală, 1992, p. 54–60.

CIOBANU, Gheorghe, *Scoala muzicală de la Putna* (The Musical School of Putna), in the same volume, pp. 61–80.

CIOBANU, Gheorghe, *Manuscrisul nr. 1886 de la Mănăstirea Dragomirna* (The Manuscript n° 1866 of Dragomirna Monastery, in the same volume, pp. 81–86.

CIOBANU, Gheorghe, *Valorificarea muzicii bizantine* (The Turning to God Account of the Byzant Music), in the same volume, pp. 126–129.

CIOBANU, Gheorghe, *Teorie. Practică. Tradiție: factori complementari necesari descifrării vechii muzici bizantine* (Theory. Practice. Tradition. Complementary Elements necessary to Decipher the Old Byzantine Music), in the same volume, pp. 130–135.

CIOBANU, Gheorghe, *Pe marginea Congresului Internațional de Bizantologie de la Viena* (About the International Congress of Byzantinology of Vienna), in same volume, pp. 136–149. (Symposium of Musicology).

MOISESCU, Titus, *Quelques aspects plus particuliers du déchiffrage et de la transcription de la musique de tradition byzantine. Transcripta IV*, dans RRHA (teatru, muzică, cinema), t. XXVIII, 1991, pp. 25–49.

MOISESCU, Titus, *Creația muzicală de tradiție bizantină din secolele XV–XVI* (La création musicale roumaine de tradition byzantine aux XVe–XVIe siècles), dans SCIA, (teatru, muzică, cinema), t. XXXVIII, 1991, pp. 15–39; t. XXXIX, 1992, pp. 31–50.

MOISESCU, Titus, *Pentikostarul în manuscrise muzicale de tradiție bizantină* (Le Pentikostarion dans les mansucrits musicaux de tradition byzantine), dans SCIA (teatru, muzică, cinema), t. XXXVII, 1990, pp. 3–16.

MOISESCU, Titus, *Un ancien manuscrit musical de Putna. Ms. 816 S., dans RRHA (Série Théâtre, Musique, Cinéma)*, t. XXVII, 1990, pp. 3–40. (Le manuscrit date du deuxième ou troisième quart du XVIe siècle et représente un antologion avec des chants écrits en notation néo-byzantine (ou koukouzélienne) dans l'esprit et la structure attribués aux psaltes et copistes de l'École musicale de Putna des XVe–XVIe siècles).

X. ÉCONOMIE

SOCIÉTÉ, MÉTIERS ET COMMERCE

ANDREESCU, Stefan, *Cu privire la ultima fază a raporturilor dintre Moldova și Genova* (Concerning the Last Stage of the Relations between Moldavia and Genova), in AIAI, XIX, 1982, pp. 201–217.

BARNEA, Alexandru, *Changements sociaux et économiques dans la province de Scythie (IVe–VIe ss.)*, dans *Balcanica Posnaniensa*, 5, 1990, pp. 399–403.

CIOCÂLTAN, V., *Migratori și sedentari: Cazul mongol* (Migrateurs et sédentaires: le cas mongol), dans *Revista istorică*, 4, 1993, nr. 1–2, pp. 80–101. L'article présente les données fondamentales du rapport entre le „pâturage“ et le commerce intercontinental dans la politique des dirigeants de l'empire mongol. L'évolution du monde mongol depuis l'union des tribus jusqu'à l'empire universel a engendré deux réalités contradictoires auxquelles les dirigeants mongols ont été obligés de trouver des solutions valables. Monde de la steppe par sa vocation originale, la société mongole s'est adaptée nécessairement à l'une des fonctions essentielles des sociétés sédentaires: le commerce intercontinental.

CIOCÂLTAN, V., *Genoa's Challenge to Egypt (1287–1290)*, dans RRH, XXXII, 1993, no 3–4, p. 283–307.

CUSTUREA, G., *Schimburile comerciale în regiunea danubiano-pontică în secolele VII–XI* (Les échanges économiques dans la région danubienne-pontique aux VIIe–XIe siècles), dans *Pontica*, XXIV, 1991, pp. 379–393. Il s'agit du rôle de Byzance dans la vie économique de la Dobroudja. Une des conclusions: à partir du IXe s. la Dobroudja s'est développée comme une région autonome, différente des réalités socio-économiques du tsarat bulgare. L'ouvrage comprend une annexe avec les découvertes monétaires, une carte de la distribution de ces découvertes et une carte des établissements identifiés sur le territoire de la Dobroudja.

DIACONU, Petre, *Despre unele meșteșuguri de la Păcuiul lui Soare (secolele X–XI)* (About some Trades from Păcuiul lui Soare (10th–11th centuries) in the vol. *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, III–IV, Călărași, 1987, pp. 115–121. Quelques considérations sur les métiers pratiqués dans la ville byzantine de Păcuiul lui Soare aux Xe–XIe siècles.

GIEYSZTOR, A., *Les marchés et les marchandises entre le Danube et la Volga aux VIIIe–XIe siècles*, dans *Mercati e mercanti*, pp. 499–522.

HROCHOVA, A., *Les mines et la richesse minérale dans la région pontique*, dans *Bulgaria Pontica medii aevi*, III, pp. 105–114.

ILIESCU, Octavian, *Despre renta în bani constituită în țara Românească în beneficiul unor așezăminte monastice (de la Vlaicu Vodă la Neagoe Basarab)* (Sur l'évolution de la rente en argent constituée en Valachie au bénéfice de certains établissements monastiques [De Vlaicu Vodă à Neagoe Basarab]), dans *Revista istorică*, 3, 1992, no. 5–6, pp. 453–476. La constitution d'un rente en argent représente une forme particulière de l'importante aide matérielle que les princes et les boyards roumains ont constamment accordée pendant six siècles à l'Église orthodoxe en général et à un grand nombre d'établissements monastiques, soit de leur pays, soit de l'étranger, notamment du Mont Athos. L'auteur étudie l'évolution

de cette espèce de rente, envisagée comme un aspect d'une économie monétaire en plein essor en Valachie pendant la période comprise entre 1310–1521 et qui fera l'objet d'une monographie plus ample.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU, Ernest, *Moldavian merchants and commerce in Constantinople in the 15th century in the „Book of accounts“ of Giacomo Badoer*, în ÉBPB, II, 1991, pp. 165–180.

SPINEI, Victor, *Comerțul și geneza orașelor din sud-estul Moldovei (sec. XIII–XIV)* (Le commerce et la genèse des villes du sud-est de la Moldavie aux XIIIe–XIVe ss.), dans *Analele Brăilei*, Muzeul Brăilei, I, 1993, no 1, p. 171–236. N'étant pas en mesure de soutenir par des ressources propres la construction des villes dans des régions plus éloignées par rapport à la zone centrale de l'Empire de la Horde de la Volga Inférieure, les Mongols ont accepté les initiatives des commerçants d'élever des établissements portuaires le long du littoral nord-pontique. On a réalisé alors le moment de conjonction de la force politico-militaire des Mongols avec la vigueur économique dans les pratiques d'échange des républiques maritimes italiennes.

THEODOR, Dan Gh., *Éléments et influences byzantines dans la civilisation des VIe–VIIe ss. apr. J. Chr. au Nord du Bas-Danube*, dans ÉBPB, II (Bucarest, Editura Academiei Române, 1991), pp. 59–72. Etude des relations économiques entre le bassin carpato-danubien et Byzance d'après les découvertes archéologiques (céramique et fibules notamment). Les découvertes de monnaies de cuivre et celle d'un poids monétaire à Sucidava montrent la survivance d'une circulation de tradition romaine.

MÉTROLOGIE

OCHEȘANU, Radu, **CLEANTE, T.**, *Măsură ponderală romano-bizantină descoperită la Rasova, jud. Constanța* (Poids romano-byzantin découvert à Rasova, dép. de Constantza), dans *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. III–IV, Muzeul județean Călărași, Călărași, 1987, pp. 173–174.

URBANISME

BARASCHI, Silvia, *Despre civilizația urbană din Dobrogea în secolele XI–XIV*. (Sur la civilisation urbaine en Dobroudja, aux XIe–XIVe siècles), SCIVA, t. XLII, 1992, 3–4, pp. 133–152.

DIACONU, Petre, *Câteva caracteristici ale orașelor dobrogene din secolele X–XI* (Quelques traits caractéristiques des villes de la Dobroudja aux Xe–XIe ss.), dans Muzeul Brăilei, *Analele Brăilei*, I, 1993, no 1, pp. 433–435.

MĂNUCU-ADAMEȘTEANU, Gh., *Tomis-Constantia-Constanța*, dans *Pontica*, t. XXIV, 1991, pp. 299–327. Esquisse historique de la ville de Tomis à l'époque sur la base des sources littéraires, archéologiques et surtout numismatiques. Au milieu du Xe siècle la ville s'appelait Constantia, nom qui dans les portulans italiens du XIVe siècle devient Constantza, conservé au cours des temps jusqu'à présent.

SÂMPETRU, M., *Orașe și cetăți romane târziu la Dunărea de Jos* (Villes et cités au Bas-Danube à l'époque du Bas-Empire). [Ministerul Învățământului. Institutul Român de Tracologie. Bibliotheca Thracologica, V.] București, 1994, 181 p. Avec cartes, planches et rés. franc. En se basant sur les résultats des fouilles archéologiques faites par lui-même (à Tropaeum Traiani et Histria) ou par d'autres, l'auteur traite des aspects essentiels de la culture matérielle des villes et forteresses proto-byzantines dans les provinces rivéralaines du Danube, notamment de Scythia Minor, Moesia Secunda et Dacia Ripensis, tout en relevant les traits caractéristiques de cette culture dans d'autres provinces latinophones, telles: Moesia Prima, Dacia Mediterranea, Dardania et Pannonia Secunda. Le 5e chapitre est dédié à l'Église romaine

chrétienne dans le territoire compris entre la Danube et l'Haemus, où l'auteur met en lumière la conception architectonique romaine et la créativité de l'architecture proto-byzantine.

XIII. HISTOIRE POLITIQUE

ORGANISATION POLITIQUE

BRĂTIANU, Gheorghe I., *În jurul întemeierii statelor românești (I)* (Au sujet de la fondation des États roumains), dans *Revista Iсторică*, 4, 1–2, 1993, p. 139–173; (II), no 3–4, pp. 361–383; (III), no 5–6, pp. 593–620.

BREZEANU, Stelian, *Model european și realitate locală în întemeierile statale medievale românești. Un caz: „terra Bazarab”* (Modèle européen et réalité locale dans la fondation des États médiévaux roumains. Un cas: „terra Bazarab”), dans *Revista istorică*, V, 1994, nr. 3–4, pp. 211–232.

DIACONU, Petre, *Când a fost Theodorekanos „duce de Adrianopole”?* (Quand Théodorekanos a-t-il été duc d'Andrinople), dans *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, vol. V–VII, Muzeul Dunării de Jos, Călărași, 1988–1989, pp. 199–210. L'auteur soutient que Théodorekanos a été duc d'Andrinople dans le dernier quart du Xe siècle.

DIACONU, Petre, *Quand put-il Démétrios Katakalon être katépane de Paradounavon?*, dans *Dacia*, N.S., XXXVI, 1992, pp. 179–181. L'auteur croit que la datation „vers le milieu du XIe siècle“ est plus proche de la réalité historique.

DIACONU, Petre, *Cumanii și originea familiei lui Dobrotiță* (The Cumans and the origins of the family of Dobrotitza), *Revista istorică*, 5, 1994, 3–4, pp. 283–288. Ivano and Terter, the son of the Despot Dobrotitza, the leader of the state with its chief town in Caliacra (the 14th c.) are one and the same person. The author rates valid the hypothesis according to which the dynasty of the Terterides originated in the Cuman tribe Terter-oba, which made its way into Hungary by 1236 and was subsequently forced out of the territory in 1241, then heading for Bulgaria.

IDÉOLOGIE POLITIQUE

BREZEANU, Stelian, *Ideea imperială și universul medieval european* (L'idée impériale byzantine et l'univers politique médiéval européen), dans *Studii și articole de istorie*, LIX, 1991, pp 7–14.

NĂSTASE, Dumitru, *L'idée imperiale en Serbie avant le tsar Dušan*, *Roma fuori di Roma: Instituzioni e immagini*. [Da Roma alla Terza Roma. Documenti e studi. Studi, V.] A cura di P. Catalano e P. Siniscalco. Atti del V Seminario internazionale di studi storici „Da Roma alla Terza Roma, 21–22 Aprilie 1985. Roma, Università degli studi „La Sapienza“, Herder, 1993, XVI, pp. 169–188.

TEOTEOI, Tudor, *L'opposition entre les notions de „monarchie“ et „polyarchie“ à Byzance (IXe–XIIIe siècles)*, dans *ÉBPB*, II, 1991, pp. 91–103.

SOURCES

EUSEBIU DE CEZAREEA, *Viața lui Constantin* (*De vita Constantini*), *Cuvântarea lui Constantin la Adunarea sfintilor* (*Oratio ad sanctum coetum*), *Discursul festiv la aniversarea a 30 de ani de domnie* (*Tricenalalia*), *De sepulchro Christi*. Traduction roumaine par R. Alexandrescu, introduction par Emilian Popescu.

Collection „Părinți și scriitori Bisericești”, 14), Bucarest, Editura Institutului biblic și de misiune al BOR, 1991, 295 S.

RAPPORTS BYZANTINO-ROUMAINS

COJOC, Marin, *Împărați și înalți demnitari bizantini pe teritoriul Patriei noastre (secolele IV–XII d. Hr.)* (Emperors and High Officials on the Territory of Our Country (4th–12th centuries a. Ch.), in BOR, CVIII, 1990, 7–10, pp. 180–196.

DIACONU, Petre, *Câmpia Română și Bizanțul* (La Plaine Roumaine et Byzance). Note préliminaire, dans *Istros*, Muzeul Brăilei, V, 1987, pp. 217–220. À partir de 971 les byzantins attachent à l'Empire la vaste région de la gauche du Danube y compris la Plaine Roumaine qui est organisée dans un thème nommé *Mésopotamie tes Dyseos*, gouverné par un katépane.

GABOR, Adrian, *Dobrogea în timpul lui Alexios I Comnenul* (La Dobroudja au temps d'Alexios Ier Comnène), dans BOR, CIX, 1991, 1–3, pp. 90–105.

MEZINCA, M., *Bizanțul și teritoriul danubiano-pontic în secolele X–XIV* (Byzance et le territoire danubien-pontique aux Xe–XIVe siècles), dans BOR, CX, 1992, no 1–2, pp. 105–124.

PANAIT, I., *Proprietăți ale Cantacuzinilor români la Istanbul* (Propriétés des Cantacuzènes roumains à Istanbul), dans Pontica, XXV, 1994, 323–329.

PAPACOSTEA, S., *Gênes, Venise et la Mer Noire à la fin du XIIIe siècle*, dans RHH, t. XXIX, 1990, no 3–4, pp. 211–236.

PIENARU, N., *Les Pays Roumains et le Proche-Orient (1420–1429) II*, dans RRH, t. XXIX, 1990, no. 1–2, pp. 69–103.

TANAȘOCA, N. S., *Rolul Bizanțului în istoria romanității balcanice. Sud-estul și contextul european*. (The Role of Byzance in the History of Balkan Romania). The Romanian Academy. The Institute of South-East European Studies, Bulletin I, 1994, p. 79–86.

MIGRATEURS

CHIRIAC, C., *Expediția avară din 578–579 și evidența numismatică* (L'expedition avare de 578–579 et l'évidence monétaire), dans Arheologia Moldovei, XVI, 1993, pp. 191–203.

SPINEI, Victor, *Migrația ungurilor în spațiul carpato-dunărean și contactele lor cu românii în secolele IX–XI* (La migration des Hongrois dans l'espace carpato-danubien et leurs contacts avec les Roumains aux IXe–XIe siècles), dans Arheologia Moldovei, XIII, 1990, pp. 103–148. Le problème est étudie sur la base des sources byzantines, orientales et occidentales.

SPINEI, Victor, *The Turkish Nomadic Population in Romanian Countries in the 10th–14th Centuries*. X. Türk Tarih Kongresi'nden ayrbasim (Ankara), 1991, 981–989.

SPINEI, Victor, *Les Petchénègues au Nord du Bas-Danube aux Xe–XIe siècles*, dans Actes du XIIe Congrès International des sciences préhistoriques et protohistoriques, Bratislava, 1–7 sept. 1991 (Bratislava, Inst. rch. de l'Acad. Slovaque des Sciences, 1993, pp. 285–290).

TEODOR, Dan Gh., *Unele considerații privind originea și cultura antilor* (Quelques considération sur l'origine et la culture des Antes), dans Arheologia Moldovei, XVI, 1993, pp. 205–213.

TRAINA, G., *De Synesios à Priscus: aperçu sur la connaissance de la „barbarie“ hunnique (fin du IVe–milieu du Ve siècles)* dans le volume: F. VALLET et M. KAZANSKI, (Hrsg.), *Actes du Colloque International „L'armée romaine et les Barbares du IIIe au VIIe siècles, organisé par le Musée des Antiquités*

Nationales et l'URA 880 du CNRS (Saint-Germain-en-Laye, 24–28 février 1990) [Association Française d'Archéologie Mérovingienne, Mémoires, 5] Paris, 1994, pp. 287–290.

EMPEREURS SOURCES

Sfântul GRIGORIE AL NYSSEI, *Cuvântare funebră în cinstea împărătesei Flacilla* (St. Gregory of Nyssa, Funeral Speech in the Honour of Empress Flacilla), traducere de (translated by) Teodor Bodogae, in SN, I, 1990, nr. 7–8, pp. 57–65.

EMPEREURS ÉTUDES

COJOC, Marin, *Ioan VI Cantacuzino, împărat, istoric și monah* (Jean VI Cantacuzène, empereur, historien et moine), dans BOR, CIX, 1991, nr. 1–3, pp. 131–152.

GABOR, Adrian, *Constantin al VII-lea Porfirogenetul — „De administrando imperio”. Valoarea sa istorică* (Constantine the 7th the Porphyrogenete — „De administrando Imperio“. Its historical value, in ST, II, XLII, 1990, 5–6, pp. 76–90.

VICOVAN, Ion, *Atitudinea împăratului Justinian cel Mare (527–565) față de Biserică și față de problemele religioase ale timpului* (The Attitude of the Emperor Justinian the Great (527–565) to the Church and the Religious Problems of the Time), in *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza“ din Iași (Serie Nouă), Teologie*, tomul I (The Scientific Annals of the University "Al. I. Cuza" (New Series), Theology, tome I), 1992, pp. 121–136.

CROISADES

COJOC, Marin, *Cruciadele și populația românească din sudul Dunării* (The Crusades and the Romanian Population in the South of Danube), in MO, XLII, 1990, 4–6, pp. 53–6.

IOSIPESCU, S., *Românii și cea de a treia cruceidă* (Les Roumains et la troisième croisade), dans *Revista Istorică*, 5, 3–4, 1994, pp. 249–272.

PAPACOSTEA, S., *Byzance et la croissade au Bas-Danube à la fin de XIVe siècle*, dans RRH, t. XXX, 1991, pp. 1–21.

PAPACOSTEA, Șerban, *Românii în secolul al XIII-lea. Între cruceidă și Imperiul Mongol* (Les Roumains au XIIIe siècle. Entre la croisade et l'Empire Mongol), București, Editura Enciclopedică, 1993, 188 p. (Plusieurs chapitres contiennent des références aux relations avec le monde byzantin au XIIIe siècle).

PROSOPOGRAPHIE

BARNEA, Ion, *Din nou despre Flavius Gerontius, prefect al Constantinopolului* (De nouveau au sujet de Flavius Gerontius, préfet de Constantinople), dans SCIVA, t. XLI, 1990, no. 3–4, pp. 313–314.

XIV. ÉTUDES BYZANTINES

PRÉOCCUPATIONS DE BYZANTINOLOGIE

CIOBANU, Gheorghe, *Cercetări în domeniul muzicii bizantine, întreprinse în România* (Researches on the Byzantine Music Made in Romania), in vol. *Studii de etnomuzicologie și bizantologie* (Studies of Ethnomusicology and Byzantinology), vol. III, Editura Muzicală, Bucureşti, 1992, pp. 150–152.

COJOC, Marin, GABOR, Adrian, MERTICARIU, Vasile, *Études et recherches de byzantinologie des six dernières années*, dans ÉBPPB, II, 1991, pp. 203–213.

MUNTEAN, Vasile V., *Interesul lui Eminescu pentru Bizanț* (Eminescu's Interest for Byzantium), dans AB, S.N., VI, 1995, 1–3, pp. 34–44.

***, *Statuts de la Société Roumaine d'Études Byzantines adoptés le 15 avril 1968 et modifiés le 20 avril 1988 et le 19 octobre 1988*. Traduction française par Octavian Iliescu, dans ÉBPPB, II, 1991, pp. 215–220.

TEOTEOI, Tudor, *Chronique de la Société Roumaine d'Études Byzantines*, dans ÉBPPB, II, 1991, pp. 221–222.

BYZANTINOLOGUES

IONIȚĂ, Alexandru M., *Profesorul Dr. Doc. Alexandru Elian — membru corespondent al Academiei Române* (Prof. Dr. Doc. Al. Elian — Correspondent member of the Romanian Academy), in BOR, CIX, 1991, nr. 4–6, pp. 33–36.

PAPACOSTEA, Șerban, *Gheorghe Brătianu: istoricul și omul politic* (Gheorghe I. Brătianu: l'historien et l'homme politique), dans *Revista Iсторică*, S.N., IV, 1993, 1–2, pp. 19–32.

SPINEI, Victor, *Gheorghe I. BRĂTIANU — repere biografice* (Georges I. Brătianu — répères biographiques), dans *Patrimoniu*, 4, Chișinău, 1991, pp. 109–118. (Médaillon biographique du grand médiéviste et byzantiniste).

TEODOR, P., *Gheorghe Brătianu, istoric al relațiilor internaționale* (Gheorghe Brătianu, historien des relations internationales), dans *Revista istorică*, S.N., IV, 1993, 1–2, pp. 33–42.

VELICHI, C. N., *Nicolae Iorga — profesorul. 50 de ani de la tragicul lui sfârșit* (Nicolae Iorga — profesorul. 50 ans depuis sa fin tragique), *Romanoslavica*, t. XXVIII, 1990, 253–257 S.

PÉRIODIQUES

Academia Română. Institutul de studii sud-est europene. Bulletin I–V, 1994–1996. Coord. Al. Duțu și E. Scărătescu. Nouvelle publication périodique de l'Institut d'études sud-est européennes. A part les études, les volumes comprennent des aperçus sur l'activité de l'Institut dans les années 1991–1996, sur les réunions scientifiques en Roumanie ou à l'étranger, où les membres de l'Institut ont participé, sur les livres et les études publiés, sur les séjours d'études à l'étranger.